

Верховний
Суд

ОГЛЯД
судової практики Касаційного
адміністративного суду
у складі Верховного Суду
(актуальна практика)

Рішення, внесені до ЄДРСР,
за травень – червень 2021 року

ЗМІСТ

I. Зразкові справи	5
1.1. Про набуття права на обчислення пенсії відповідно до частини третьої статті 59 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» особами, які брали участь у ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи під час проходження служби, в тому числі військових зборів, та є інвалідами	5
II. справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів	7
1. Судові рішення, прийняті судовою палатою з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів	7
1.1. Оподаткування	7
1.1.1. Про включення земельного податку до складу інших валових витрат сум, умови несплати земельного податку за спрощеною системою оподаткування, а також ненарахування ПДВ на отримані суми винагороди у грошовій формі (бонуса) покупцю за досягнення відповідних показників обсягу придбання об'єктом оподаткування ПДВ (маркетингові послуги)	7
1.2. Про обов'язок сплати орендної плати за земельну ділянку державної та/або комунальної власності, надану фізичній особі для ведення фермерського господарства, коли ця ділянка фактично використовується без зміни орендаря в договорі оренди	9
2. Судові рішення, прийняті колегіями суддів судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів	11
2.1. Оподаткування	11
2.1.1. Про визначення обставин для перенесення термінів проведення перевірки	11
2.1.2. Про внесення інформації до реєстру заяв про повернення суми бюджетного відшкодування щодо узгодженої суми бюджетного відшкодування платника податку	13
2.1.3. Про перелік інформації, яка зазначається у квитанції про зупинення реєстрації податкової накладної / розрахунку коригування	14
2.1.4. Про відповідальність за відсутність у платника дозволу на виконання окремих операцій з переробки або повного циклу переробки іншим підприємством	15
III. справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо захисту соціальних прав	17
1.1. Судові рішення, прийняті судовою палатою з розгляду справ щодо захисту соціальних прав	17

1.1.1. Про правову природу винагороди військовослужбовців за участь в антитерористичній операції	17
1.1.2. Про містобудівні умови та обмеження на забудову декількох земельних ділянок	20
1.2. Справи, розглянуті колегіями суддів судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав	22
1.2.1. Про неправомірність зміни посадового окладу особи після того, як її вже звільнено з військової служби	22
1.2.2. Про визначення реконструкції об'єкта будівництва	24
1.2.3. Про відсутність чітких критеріїв щодо зображення бажаного місця розташування земельної ділянки	26
1.2.4. Про повноваження виконавчого комітету органу місцевого самоврядування щодо встановлення режиму роботи підприємств, установ, організацій, які не належать до комунальної власності	29
1.2.5. Про порядок зупинення обігу акцій	31
1.2.6. Про неприпустимість проведення перевірок суб'єктів господарювання за анонімними та іншими безпідставними заявами	33
1.2.7. Про документ, що посвідчує спеціальний статус особи для призначення пенсії зі зниженням пенсійного віку як учаснику бойових дій	35
1.2.8. Про підставу для відмови у призначенні субсидії або скасування раніше призначеної субсидії	37
1.2.9. Про отримання спеціального дозволу на користування надрами для захоронення стічних вод у підземних горизонтах	39
1.2.10. Про відсутність у законодавстві визначення поняття «ризикова діяльність банку» та чітких ознак цього поняття	41
IV. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян	44
1. Про зміст частини четвертої статті 36 Закону України «Про публічні закупівлі»	44
2. Про підстави анулювання дозволів на придбання, зберігання і носіння зброї та боєприпасів	48
3. Про правову природу рішення Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері комунальних послуг	50
4. Про протиправність включення відділів державної реєстрації актів цивільного стану до плану здійснення заходів державного нагляду (контролю) Держпродспоживслужби	53
5. Про порядок надання безоплатної правової допомоги	56
6. Про визначення критеріїв відсутності встановлення замовником дискримінаційних умов під час проведення публічних закупівель	58
7. Про визначення поняття кваліфікаційної вимоги «стаж роботи на керівних посадах»	61

V. Процесуальні питання	64
1. Про обчислення процесуальних строків на період дії карантину	64
2. Про відсутність підстав для прийняття рішення про залишення апеляційної скарги без розгляду після відкриття апеляційного провадження	65
3. Про неможливість зупинення судом процедури проведення електронних торгів	68

I. Зразкові справи

1.1. Про набуття права на обчислення пенсії відповідно до частини третьої статті 59 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» особами, які брали участь у ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи під час проходження служби, в тому числі військових зборів, та є інвалідами

Особи, які брали участь у ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи під час проходження служби, в тому числі військових зборів, та з огляду на це отримали інвалідність, мають право на обчислення пенсії по інвалідності на підставі частини третьої статті 59 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» як військовослужбовці із 26 квітня 2019 року – після дати ухвалення Конституційним Судом України Рішення від 25 квітня 2019 року № 1-р (II)/2019

25 лютого 2020 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду ухвалив зразкове рішення у справі № 520/1972/19 (провадження № Пз/9901/11/19), яке Велика Палата Верховного Суду постановою від 12 травня 2021 року залишила без змін і яке набрало законної сили. Цим рішенням Верховний Суд частково задовольнив позов громадянина до Головного управління Пенсійного фонду України в Харківській області (далі – пенсійний орган, відповідач), зокрема, про визнання протиправними дій щодо відмови у перерахунку пенсії по інвалідності як учаснику ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС відповідно до частини третьої статті 59 Закону України від 28 лютого 1991 року № 796-XII «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» (далі – Закон № 796-XII) з 01 жовтня 2017 року, та зобов'язання вчинити відповідні дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач, який брав участь у ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи як військовозобов'язаний під час проходження військових зборів, внаслідок чого частково втратив працездатність та став особою з інвалідністю, вважає, що належить до кола військовослужбовців і за рівнем соціального забезпечення має бути прирівняний до військовослужбовців дійсної строкової служби, а відтак має право на отримання пенсії по інвалідності в п'ятикратному розмірі мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня відповідного року на підставі частини 3 статті 59 Закону № 796-XII. Водночас відповідач відмовив у перерахунку пенсії позивачу як особі, зокрема, на яку не поширюється частина 3 статті 59 Закону № 796-XII, оскільки він брав участь у ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи не під час проходження дійсної строкової військової служби, а під час військових зборів, що стало підставою звернення до суду.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до частини третьої статті 59 Закону № 796-XII (у редакції до 01 жовтня 2017 року) особам, які брали участь у ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи під час проходження дійсної строкової служби і внаслідок чого стали інвалідами, пенсія по інвалідності обчислюється відповідно до цього Закону або за бажанням цих осіб з п'ятикратного розміру мінімальної заробітної плати, що був встановлений на час їхнього перебування в зоні відчуження.

З 01 жовтня 2017 року редакція частини статті 59 Закону № 796-XII була змінена Законом України від 03 жовтня 2017 року № 2148-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій» (далі – Закон № 2148-VIII) та з того часу регулювала, що «особам, які брали участь у ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи, інших ядерних аварій та випробувань, у військових навчаннях із застосуванням ядерної зброї під час проходження дійсної строкової служби і внаслідок цього стали особами з інвалідністю, пенсія по інвалідності обчислюється відповідно до цього Закону або за бажанням таких осіб – з п'ятикратного розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 01 січня відповідного року».

Проте, Рішенням Конституційного Суду України (другий сенат) від 25 квітня 2019 року № 1-р (II)/2019 справа № 3-14/2019 (402/19, 1737/19) визнано таким, що не відповідає Конституції України (є неконституційним), словосполучення "дійсної строкової", яке міститься у положеннях частини третьої статті 59 Закону України "Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи" від 28 лютого 1991 року № 796-XII зі змінами.

З огляду на це чинними після 25 квітня 2019 року є положення частини третьої статті 59 Закону, згідно з якими особам, які брали участь у ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи, інших ядерних аварій та випробувань, у військових навчаннях із застосуванням ядерної зброї під час проходження служби і внаслідок цього стали особами з інвалідністю, пенсія по інвалідності обчислюється відповідно до Закону або за бажанням таких осіб – з п'ятикратного розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня відповідного року. Тобто фактично в результаті ухвалення Рішення Конституційним Судом України змінено положення частини третьої статті 59 Закону, оскільки розширено раніше встановлений перелік осіб, на яких поширювався порядок обчислення пенсій по інвалідності, визначений цими положеннями Закону.

Відтак особи, які брали участь у ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи під час проходження служби та є інвалідами внаслідок цього, мають право на обчислення пенсії, виходячи з п'ятикратного розміру згідно з частиною 3 статті 59 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» з 26 квітня 2019 року.

Водночас з 1 жовтня 2017 року до 25 квітня 2019 року в позивача було відсутнє право на отримання пенсії по інвалідності саме з огляду на п'ятикратний розмір мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня відповідного року, оскільки в цей період норми статті 59 Закону № 796-XII поширювалася лише

на осіб, що на момент участі в ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС проходили дійсну строкову службу.

З урахуванням наведеного позивач із 26 квітня 2019 року на підставі частини третьої статті 59 Закону № 796-XII має право на призначення пенсії по інвалідності як військовослужбовець, який брав участь у ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС і з огляду на це отримав інвалідність.

Детальніше з текстом рішення Верховного Суду від 25 лютого 2020 року у справі № 520/1972/19 (провадження № Пз/9901/11/19) можна ознайомитися за посиланням: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/87900805>.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 12 травня 2021 року у справі № 520/1972/19 (провадження № Пз/9901/11/19) можна ознайомитися за посиланням: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/97104083>

II. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів

1. Судові рішення, прийняті судовою палатою з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів

1.1. Оподаткування

1.1.1. Про включення земельного податку до складу інших валових витрат сум, умови несплати земельного податку за спрощеною системою оподаткування, а також ненарахування ПДВ на отримані суми винагороди у грошовій формі (бонуса) покупцю за досягнення відповідних показників обсягу придбання об'єктом оподаткування ПДВ (маркетингові послуги)

До витрат фізичної особи – підприємця, пов'язаних зі здійсненням нею господарської діяльності, на час виникнення спірних правовідносин (до 1 січня 2017 року) належали витрати на сплату орендної плати за землю державної та комунальної власності та/або земельного податку.

Мотиваційні (бонусні) виплати, отримані за дистриб'юторським договором, належать до винагороди за надання маркетингових послуг, які є об'єктом оподаткування ПДВ у розумінні пункту 185.1 статті 185 Податкового кодексу України

18 червня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу фізичної особи-підприємця на рішення Вінницького окружного адміністративного суду від 13 березня 2019 року та постанову Сьомого апеляційного адміністративного суду від 4 липня 2019 року у справі № 120/4866/18-а (провадження № К/9901/20816/19) за позовом

фізичної особи-підприємця до Головного управління ДФС у Вінницькій області (Головного управління ДПС у Вінницькій області як правонаступника) про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Контролюючий орган виніс податкові повідомлення-рішення, якими позивачу було донараховано грошове зобов'язання з ПДВ, застосовано штраф за нереєстрацію податкових накладних на надані маркетингові послуги, збільшено податкове зобов'язання з податку на доходи фізичних осіб від здійснення підприємницької діяльності та нараховано штрафні санкції, донараховано зобов'язання зі сплати військового збору.

Суть спору полягала в правомірності віднесення до витрат, безпосередньо пов'язаних з отриманням доходів фізичною особою-підприємцем від провадження господарської діяльності, сплаченого підприємцем земельного податку та орендної плати за земельні ділянки державної та комунальної власності; оподаткування ПДВ суми отриманої від постачальника товарів винагороди (суми бонусів).

Вінницький окружний адміністративний суд рішенням, залишеним без змін постановою Сьомого апеляційного адміністративного суду, відмовив у задоволенні позовних вимог.

Суди попередніх інстанцій підтримали висновки податкового органу щодо неправомірного включення позивачем у 2016 році до складу інших витрат суми сплаченого військового збору, орендної плати з фізичних осіб за землю комунальної власності та земельного податку з фізичних осіб до переліку витрат фізичної особи-підприємця.

Суди погодилися з правомірністю притягнення позивача до відповідальності за нереєстрацію податкових накладних на надані маркетингові послуги. Стосовно обґрунтованості збільшення позивачеві податкових зобов'язань з ПДВ, проаналізувавши умови дистриб'юторського договору та норми податкового законодавства, суди визнали правомірними висновки відповідача, що в покупця (платника ПДВ) при отриманні від продавця (платника ПДВ) винагороди в грошовій формі (бонусу) у зв'язку з досягненням відповідних показників (зокрема, здійснення закупівлі товарів необхідного обсягу у постачальника) виникли податкові зобов'язання з ПДВ на суму отриманої винагороди (бонусу).

Касаційну скаргу було мотивовано неправильним тлумаченням судами попередніх інстанцій норм Податкового кодексу України щодо визначення маркетингових послуг, інших витрат, безпосередньо пов'язаних з отриманням доходів фізичною особою-підприємцем щодо сплати земельного податку та орендної плати, а також суми сплаченого військового збору з доходів від підприємницької діяльності.

Верховний Суд частково задовольнив касаційну скаргу, скасувавши рішення судів попередніх інстанцій в частині відмови у задоволенні позову про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень від 19 грудня 2018 року № 0057891305, № 0057901305. Верховний Суд у цій частині ухвалив нове рішення про задоволення позовних вимог.

ОЦІНКА СУДУ

До витрат фізичної особи-підприємця, пов'язаних зі здійсненням ним господарської діяльності, на час виникнення спірних правовідносин (до 1 січня 2017 року) належали витрати на сплату орендної плати за землю державної та комунальної власності та/або земельного податку. Відсутність у відповідних підпунктах пункту 177.4 статті 177 Податкового кодексу України (у редакції до 1 січня 2017 року) орендної плати та земельного податку не свідчить про те, що вони не належать до витрат фізичної особи-підприємця за змістом пункту 177.2 статті 177 цього Кодексу. Ці витрати пов'язані з господарською діяльністю фізичної особи-підприємця та документально задекларовані.

Ураховуючи зазначене тлумачення змісту пункту 174.4 статті 177 цього Кодексу, у правовідносинах, які існували до 1 січня 2017 року, сплачений фізичною особою-підприємцем військовий збір міг бути віднесений до складу витрат такої особи з огляду на невичерпність наданого у пункті 177.4 статті 177 цього Кодексу (у редакції до 1 січня 2017 року) переліку таких витрат.

Попри те, що Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо покращення інвестиційного клімату в Україні» (набув чинності 1 січня 2017 року) розширив перелік податків і зборів, які пов'язані з господарською діяльністю фізичної особи-підприємця та належать до її витрат, законодавець виключив із цього переліку податок на майно, до складу якого відповідно до статті 265 Податкового кодексу України входить, зокрема, плата за землю, яка може бути виражена у формі земельного податку або орендної плати за земельні ділянки державної та комунальної власності (підпункт 14.1.147 пункту 14.1 статті 14 цього Кодексу).

Одним із методів, які використовуються постачальниками для просування товарів на ринку, є сплата мотиваційних і стимулюючих виплат (премій, бонусів, інших заохочень) на користь третіх осіб (організацій, які придбавають товари, у постачальника та здійснюють їх збут (дистриб'ютори). Такі виплати є винагородою за досягнення економічних показників третіми особами (дистриб'юторами) у межах своєї основної діяльності та сприяють пошуків збуту товарів постачальника, стимулюють просування товарів у каналах дистрибуції. Мотиваційні (бонусні) виплати, отримані за дистриб'юторським договором, належать до винагороди за надання маркетингових послуг, які є об'єктом оподаткування ПДВ з огляду на пункт 185.1. статті 185 Податкового кодексу України.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 18 червня 2021 року у справі № 120/4866/18-а можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97771462>.

1.2. Про обов'язок сплати орендної плати за земельну ділянку державної та/або комунальної власності, надану фізичній особі для ведення фермерського господарства, коли ця ділянка фактично використовується без зміни орендаря в договорі оренди

Податковий обов'язок щодо сплати орендної плати лежить на орендареві земельної ділянки, який визначений у договорі оренди земельної ділянки та право

користування земельною ділянкою якого зареєстроване в державному реєстрі речових прав. Податковий обов'язок зі сплати орендної плати за землю державної та комунальної власності виникає у фермерського господарства, для створення якого фізичній особі було надано земельну ділянку, після переходу до нього прав орендаря в установленому законом порядку

18 червня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу фізичної особи на постанову П'ятого апеляційного адміністративного суду від 30 березня 2020 року у справі № 400/1730/19 (провадження № К/9901/12158/20) за позовом фізичної особи до Головного управління ДФС у Миколаївській області про визнання протиправним і скасування податкового повідомлення-рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Згідно з витягом з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань позивач створив фермерське господарство та став його головою, а також згідно з актом прийому-передачі передав до складу майна фермерського господарства право на користування земельною ділянкою, без зміни орендаря в договорі оренди. З 1 січня 2018 року оренду плати за земельну ділянку стало сплачувати фермерське господарство, але на підставі витягу з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно та Реєстру прав власності на нерухоме майно орендарем земельної ділянки був позивач. Контролюючий орган прийняв оскаржуване податкове повідомлення-рішення, що саме орендар має податковий обов'язок зі сплати орендної плати за користування у 2018 році земельною ділянкою комунальної власності, наданою для ведення фермерського господарства.

Обґрунтовуючи позовні вимоги, орендар посилався на помилковість висновку контролюючого органу, оскільки з моменту створення ним фермерського господарства такий обов'язок перейшов на вказану юридичну особу.

Суть спору полягала в тому, кому належить обов'язок сплати орендної плати за земельну ділянку державної та/або комунальної власності, надану фізичній особі для ведення фермерського господарства, коли ця ділянка фактично використовується без зміни орендаря в договорі оренди.

Миколаївський окружний адміністративний суд рішенням від 18 вересня 2019 року задовольнив адміністративний позов. Суд першої інстанції зробив висновок, що набуття права на землю засновником фермерського господарства є обов'язковою умовою для державної реєстрації фермерського господарства, а після державної реєстрації (набуття правового статусу) фермерського господарства права й обов'язки землекористувача, зокрема щодо сплати орендної плати за землю, переходять до фермерського господарства.

П'ятий апеляційний адміністративний суд скасував рішення суду першої інстанції та ухвалив нове про відмову в задоволенні позову. Суд апеляційної

інстанції вважав, що право на користування земельною ділянкою, як і суміжні права та обов'язки землекористувача, виникає з моменту державної реєстрації права оренди або права власності на земельну ділянку. Позивач належним чином не оформив передачу земельної ділянки фермерському господарству як землекористувачу.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржуване судове рішення суду апеляційної інстанції – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Орендна плата за земельні ділянки державної та комунальної власності сплачується орендарем з дня виникнення права користування земельною ділянкою, тобто з дня державної реєстрації права оренди відповідно до договору згідно з договором оренди земельної ділянки. Сплата орендної плати є обов'язком орендаря, який кореспондується з його правом користування земельною ділянкою. Податковий обов'язок щодо сплати орендної плати лежить на орендареві земельної ділянки, який визначений у договорі оренди земельної ділянки, а його право користування земельною ділянкою зареєстроване в державному реєстрі речових прав.

Можливість реалізації громадянином права на створення фермерського господарства безпосередньо пов'язана з наданням (передачею) такої фізичній особі земельних ділянок для ведення фермерського господарства, що є обов'язковою умовою для державної реєстрації фермерського господарства. Податковий обов'язок орендної плати за земельні ділянки державної та комунальної власності виникає у фермерського господарства, для створення якого фізичній особі була надана земельну ділянку, після переходу до нього прав орендаря в установленому законом порядку.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 18 червня 2021 року у справі № 400/1730/19 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97771444>.

2. Судові рішення, прийняті колегіями суддів судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів

2.1. Оподаткування

2.1.1. Про визначення обставин для перенесення термінів проведення перевірки

Обов'язок підтвердження правомірності, обґрунтованості, повноти формування даних бухгалтерського та податкового обліку належними документами первинної фінансово-бухгалтерської звітності покладається саме на суб'єкта господарювання. Втрата відповідних документів не є безумовною підставою перенесення термінів проведення перевірки

13 травня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Дочірнього підприємства «Край

Проперті» на постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 08 жовтня 2020 року у справі № 640/15297/19 (провадження № К/9901/27296/20) за позовом Дочірнього підприємства «Край Проперті» до Головного управління ДПС у м. Києві, за участі третіх осіб (Публічного акціонерного товариства «Сбербанк», Головного управління ДПС у м. Києві), про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Отримавши наказ про проведення перевірки, платник податків повідомив контролюючий орган про втрату первинних документів. За результатами перевірки було встановлено, що платник занижив податок на додану вартість і не зареєстрував податкову накладну в Єдиному реєстрі податкових накладних. Позивач указав, що перевірка була здійснена з порушенням визначеної Податковим кодексом України процедури, а встановлені порушення є необґрунтованими.

Окружний адміністративний суд м. Києва рішенням від 23 червня 2020 року задовольнив позов. Суд дійшов висновку, що податковий орган протиправно не переніс терміни проведення перевірки за заявою платника податків про викрадення документів, чим позбавив його права відновити документи.

Суд апеляційної інстанції скасував рішення суду першої інстанції та відмовив у задоволенні адміністративного позову. Суд зазначив, що підстави для перенесення розпочатої перевірки платника податків були відсутні, а наявних документів достатньо для проведення та закінчення перевірки контролюючим органом.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржуване судове рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Обов'язок підтвердження правомірності, обґрунтованості, повноти формування даних бухгалтерського та податкового обліку належними документами первинної фінансово-бухгалтерської звітності покладається саме на суб'єкта господарювання. Втрата відповідних документів не є безумовною підставою перенесення термінів проведення перевірки. Обов'язковою підставою перенесення терміну проведення перевірки за змістом пункту 44.5 статті 44 Податкового кодексу України є саме неможливість проведення перевірки за відсутності документів, втрачених платником податків.

Платник не позбавлений можливості реалізувати своє право щодо подання у визначеному порядку втрачених документів і довести, що зазначені в таких документах дані впливали на суть обставин, виявлених під час перевірки, базу оподаткування, а також що відсутність таких документів не давала можливості провести відповідні заходи контролю.

Для цілей визначення бази оподаткування має значення саме висновок про вартість майна, де зазначено конкретну вартість об'єкта нерухомості, операція з переходу права власності на який є об'єктом оподаткування податком на додану вартість.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 13 травня 2021 року у справі № 640/15297/19 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97021447>.

2.1.2. Про внесення інформації до реєстру заяв про повернення суми бюджетного відшкодування щодо узгодженої суми бюджетного відшкодування платника податку

Із 01 квітня 2017 року контролюючий орган має вносити до Реєстру заяв про повернення суми бюджетного відшкодування дані щодо узгодженої суми бюджетного відшкодування платника податку задля забезпечення доступу органу казначейства для виконання такого відшкодування

27 травня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Державної податкової інспекції у Голосіївському районі Головного управління ДФС у м. Києві на рішення Окружного адміністративного суду м. Києва від 15 серпня 2018 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 05 лютого 2019 року у справі № 826/3463/18 (провадження № К/9901/5566/19) за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Мініс» до Державної податкової інспекції у Голосіївському районі Головного управління ДФС у м. Києві, Головного управління Державної казначейської служби України у м. Києві про визнання протиправними дій, стягнення коштів.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Платник податків подав декларацію з податку на додану вартість та заяву про повернення суми бюджетного відшкодування, але контролюючий орган не склав відповідного висновку про суму податку на додану вартість, що підлягає відшкодуванню, і не включив до Реєстру заяв про повернення суми бюджетного відшкодування необхідних даних щодо відшкодування суми податку на додану вартість. Платник податків указав, що був позбавлений можливості реалізувати право на одержання бюджетного відшкодування податку на додану вартість.

Окружний адміністративний суд м. Києва рішенням, залишеним без змін постановою Шостого апеляційного адміністративного суду, задовольнив позов. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що оскільки правомірність заявлених сум бюджетного відшкодування з податку на додану вартість була підтверджена контролюючим органом, то відповідно до статті 200 Податкового кодексу України до органу казначейства необхідно направити висновок із зазначенням суми, яка підлягає відшкодуванню та включити до Реєстру заяв про повернення суми бюджетного відшкодування необхідних даних щодо відшкодування платнику податків суми податку на додану вартість.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Реєстри заяв про повернення суми бюджетного відшкодування податку на додану вартість, які діяли як до 01 квітня 2017 року, так і після цієї дати, передбачають його інформаційне наповнення, зокрема, внесення контролюючим органом інформації про узгоджену суму бюджетного відшкодування, яка підлягає перерахуванню платнику податку на додану вартість.

У разі внесення заяви про бюджетне відшкодування до реєстру відповідно до Порядку ведення реєстрів заяв про повернення суми бюджетного відшкодування податку на додану вартість, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 22 лютого 2016 року № 68, який діяв до 01 квітня 2017 року, належна інформація мала бути включена у сформований до 10 січня 2017 року єдиний Реєстр заяв про повернення суми бюджетного відшкодування та у Тимчасовий реєстр заяв про повернення суми бюджетного відшкодування, поданих до 01 лютого 2016 року, за якими станом на 01 січня 2017 року суми податку на додану вартість не відшкодовані з бюджету. Бюджетне відшкодування за такими заявами до 01 квітня 2017 року мало здійснюватися в раніше визначеному порядку, тобто зі складенням контролюючим органом відповідного висновку та його наданням територіальному органу Державної казначейської служби України.

Водночас із 01 квітня 2017 року передумовою для отримання платником податку на додану вартість належної йому суми бюджетного відшкодування є відображення органом ДФС в реєстрі інформації про її узгодження. Отже, до 01 квітня 2017 року контролюючий орган мав скласти та подати до територіального органу Державної казначейської служби висновок із зазначенням суми бюджетного відшкодування податку на додану вартість. Після набрання чинності Порядком ведення Реєстру заяв про повернення суми бюджетного відшкодування податку на додану вартість, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 25 січня 2017 року № 26, тобто з 01 квітня 2017 року, контролюючий орган мав внести до реєстру дані щодо узгодженої суми бюджетного відшкодування платника податку задля забезпечення доступу органу казначейства для виконання такого відшкодування.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 27 травня 2021 року у справі № 826/3463/18 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97267829>.

2.1.3. Про перелік інформації, яка зазначається у квитанції про зупинення реєстрації податкової накладної / розрахунку коригування

Для прийняття обґрунтованого рішення щодо відмови в реєстрації податкових накладних контролюючим органом необхідно дотримуватися вимоги чіткості та недвозначності щодо інформації, зазначеної у квитанції про зупинення реєстрації податкової накладної

03 червня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Державної фіскальної служби України на рішення Харківського окружного адміністративного суду від 13 грудня 2018 року та постанову Другого апеляційного адміністративного суду від 24 червня 2019 року у справі № 2040/7098/18 (провадження № К/9901/21121/19) за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «АСС» до Державної фіскальної служби України про визнання протиправними та скасування рішень, зобов'язання вчинити дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Платник податків виписав і подав податкові накладні на реєстрацію до Єдиного державного реєстру податкових накладних для підтвердження договірних відносин із контрагентами. Контролюючий орган прийняв рішення про відмову в реєстрації податкових накладних у зв'язку з невідповідністю співвідношення між обсягами постачання та придбання товарів згідно з УКТ ЗЕД. Позивач указав, що надав податковому органу пояснення та необхідні документи, які підтверджують реальність здійснення господарських операцій, тому відмова в реєстрації податкових накладних є протиправною.

Харківський окружний адміністративний суд рішенням, залишеним без змін постановою Другого апеляційного адміністративного суду, позов задовольнив частково, зобов'язавши контролюючий орган зареєструвати податкові накладні платника податків. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що в податкового органу були відсутні підстави для відмови в реєстрації податкових накладних, оскільки контролюючий орган не надав належних і допустимих доказів, які б ставили під сумнів реальність здійснених господарських операцій, а також підстав для відмови в реєстрації податкових накладних в Єдиному державному реєстрі податкових накладних.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін

ОЦІНКА СУДУ

Вичерпний перелік документів, достатній для прийняття рішення про реєстрацію податкової накладної / розрахунку коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних затверджений наказом Міністерства фінансів України від 13 червня 2017 року № 567. Водночас для кожного з критеріїв (окрім третього критерію) передбачений окремий перелік документів. Тобто для кожного критерію передбачений самостійний перелік документів, за умови подання якого приймається рішення про реєстрацію податкової накладної. Загальне посилання на вичерпний перелік документів не є достатнім.

Контролюючий орган має дотримуватися вимоги чіткості та недвозначності щодо інформації, зазначеної у квитанції про зупинення реєстрації податкової накладної, для прийняття обґрунтованого рішення щодо відмови в реєстрації податкових накладних. Додержання вимоги чіткості та недвозначності щодо інформації, зазначеної у квитанції про зупинення реєстрації податкової накладної, є особливо важливим з огляду на специфіку податкового законодавства та наслідки недотримання платником податків вимог щодо подання неповного переліку документів.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 03 червня 2021 року у справі № 2040/7098/18 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97461230>.

2.1.4. Про відповідальність за відсутність у платника дозволу на виконання окремих операцій з переробки або повного циклу переробки іншим підприємством

Норма пункту 206.12 статті 206 Податкового кодексу України щодо обов'язку платника сплатити суму податкового зобов'язання, на яку було надане звільнення

або умовне звільнення від оподаткування, не передбачає відповідальності за відсутність у платника дозволу на виконання окремих операцій з переробки або повного циклу переробки іншим підприємством

14 червня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Приватного акціонерного товариства «Горинь» на рішення Хмельницького окружного адміністративного суду від 5 вересня 2019 року та постанову Сьомого апеляційного адміністративного суду від 30 січня 2020 року у справі № 560/1050/19 (провадження № К/9901/3869/20) за позовом Приватного акціонерного товариства «Горинь» до Головного управління ДФС у Хмельницькій області про визнання протиправним і скасування податкового повідомлення-рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Контролюючий орган визначив суму грошового зобов'язання, зважаючи на порушення позивачем митного режиму переробки іноземних товарів на митній території України. Позивач доводив, що правомірно отримав митну преференцію у вигляді умовного повного звільнення від оподаткування митної вартості ввезеної давальницької сировини, оскільки після переробки товари було вивезено з митної території України в повному обсязі та в установленій для переробки строк.

Хмельницький окружний адміністративний суд рішенням, залишеним без змін постановою Сьомого апеляційного адміністративного суду, відмовив у задоволенні позову. Суди попередніх інстанцій виходили з того, що товариство порушило умови режиму переробки на митній території України, оскільки доручило виконання робіт без отримання на це дозволу органу доходів і зборів, а господарськоцінні міжлекальні текстильні відходи, утворені внаслідок переробки давальницької сировини (тканини), позивач мав помістити в режим імпорту та сплатити ПДВ з їхньої митної вартості.

Верховний Суд частково задовольнив касаційну скаргу, скасувавши рішення попередніх інстанцій у частині відмови в позові про визнання протиправним та скасування податкового повідомлення-рішення про визначення грошового зобов'язання з податку на додану вартість. В цій частині вимог позов був задоволений. В іншій частині рішення були залишені без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Товари, поміщені у митний режим переробки на митній території України, зберігають статус іноземних. Такі товари звільняються від оподаткування митними платежами за умови дотримання вимог митного режиму.

Пункт 206.12 статті 206 Податкового кодексу України встановлює особливості оподаткування податком на додану вартість операцій під час переміщення товарів через митний кордон України залежно від обраного митного режиму. До операцій із ввезення товарів на митну територію України в режимі переробки застосовується умовне повне звільнення від оподаткування за умови дотримання вимог і обмежень, установлених главою 23 Митного кодексу України. Йдеться про вимоги й обмеження, які визначають сутність зазначеного митного режиму та забезпечують тимчасове

знаходження іноземних товарів на митній території України, їх видозміну (переробку) на визначених при їх ввезенні умовах і вивезення (реекспорт) готової продукції в установлений строк. Саме завдяки цим вимогам і обмеженням забезпечується відсутність об'єкта сплати митних платежів.

Стаття 469 Митного кодексу України передбачає відповідальність за неправомірні операції з товарами, митне оформлення яких не закінчено, або з товарами, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем: проведення з такими товарами операцій, не передбачених статтями 203, 325 Митного кодексу України, або проведення операцій, передбачених цими статтями без дозволу органу доходів і зборів; зміна стану таких товарів; користування та розпорядження ними, їх видача без дозволу органу доходів і зборів; втрата таких товарів.

Водночас пункт 206.16 статті 206 Податкового кодексу України передбачає обов'язок платника ПДВ сплатити суму податкового зобов'язання, на яку було надане звільнення або умовне звільнення від оподаткування, а також пеню, нараховану відповідно до статті 129 цього Кодексу. Така пеня має бути розрахована з дня надання звільнення або умовного звільнення від оподаткування в разі втрати товарів, що перебувають під митним контролем у митних режимах, у яких було надане таке звільнення або умовне звільнення, нецільового використання цих товарів або в разі невиконання заходів щодо завершення таких митних режимів у встановлені Митним кодексом України строки.

Наведені норми встановлюють різні правові наслідки для платника залежно від складу правопорушення. Не будь-яке порушення митного режиму, який передбачає звільнення або умовне звільнення від оподаткування, зумовлює обов'язок сплатити суму податкового зобов'язання. Зокрема, норма пункту 206.12 статті 206 Податкового кодексу України щодо обов'язку платника сплатити суму податкового зобов'язання, на яку було надане звільнення або умовне звільнення від оподаткування, не передбачає відповідальності за відсутність у платника дозволу на виконання окремих операцій з переробки або повного циклу переробки іншим підприємством.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 14 червня 2021 року у справі № 560/1050/19 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97771408>.

III. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо захисту соціальних прав

1.1. Судові рішення, прийняті судовою палатою з розгляду справ щодо захисту соціальних прав

1.1.1. Про правову природу винагороди військовослужбовців за участь в антитерористичній операції

Винагорода за участь в антитерористичній операції не є щомісячним додатковим видом грошового забезпечення, що є складовим елементом грошового забезпечення,

з якого обчислюється пенсія, відповідно до статті 43 Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб».

02 червня 2021 року Верховний Суд у складі судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу особи на рішення Житомирського окружного адміністративного суду від 04 березня 2020 року та постанову Сьомого апеляційного адміністративного суду від 13 травня 2020 року у справі № 240/11441/19 (провадження № К/9901/13812/20) за її ж позовом до Головного управління Пенсійного фонду України в Житомирській області (далі – відповідач, пенсійний орган) про визнання протиправними дій щодо відмови у перерахунку і виплаті пенсії з урахуванням у складі грошового забезпечення, з якого призначається пенсія, фактично отриманих сум щомісячної додаткової грошової винагороди, винагороди за безпосередню участь в антитерористичній операції, грошової допомоги для оздоровлення, одноразової премії та інших виплат, з яких було сплачено єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, та зобов'язання вчинити відповідні дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивачу з 03 березня 2019 року була призначена пенсія за вислугу років в порядку та на умовах Закону України від 9 квітня 1992 року № 2262-XII «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» (далі – Закон № 2262-XII) і, на його думку, без урахування додаткових видів грошового забезпечення, з яких сплачено єдиний соціальний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Він звернувся до пенсійного органу із заявою про перерахунок та виплату призначеної пенсії з урахуванням у складі його грошового забезпечення, з якого призначається пенсія, фактично отриманих ним сум щомісячної додаткової грошової винагороди, винагороди за безпосередню участь в антитерористичній операції, грошової допомоги для оздоровлення, з яких було сплачено внески на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Проте, відповідач відмовив у перерахунку пенсії і вказав, що виплати, про які зазначав у заяві позивач, не входять до складу грошового забезпечення і тому включатися при обчисленні пенсії не можуть. Зазначений спір став підставою звернення до суду.

Відмовляючи у задоволенні позову, суди попередніх інстанцій виходили з того, що грошова допомога на оздоровлення та щомісячна додаткова грошова винагорода, виплата яких здійснювалася не щомісячно, а одноразово у березні 2018 року та у квітні 2019 року, а також винагорода за участь в антитерористичній операції, яка не є щомісячним (систематичним) додатковим видом грошового забезпечення, не належать до встановленого статтею 43 Закону № 2262-XII переліку видів грошового забезпечення, з якого обчислюється пенсія.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив частково; рішення Житомирського окружного адміністративного суду від 04 березня 2020 року та постанову Сьомого апеляційного адміністративного суду від 13 травня 2020 року скасував в частині,

якою відмовлено у задоволенні позову про визнання протиправними дій пенсійного органу щодо відмови у перерахунку і виплаті пенсії з урахуванням у складі грошового забезпечення, з якого призначається пенсія, фактично отриманих сум щомісячної додаткової грошової винагороди та зобов'язання здійснити перерахунок та виплату призначеної пенсії, та в цій частині ухвалив нове рішення про задоволення позову. В іншій частині рішення судів першої та апеляційної інстанцій залишив без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Колегія суддів визначила, що спірними у цій справі є наявність / відсутність у позивача права на включення до грошового забезпечення, з якого обраховується пенсія військовослужбовця, таких видів виплат як: винагорода за участь в антитерористичній операції; щомісячна додаткова грошова винагорода; грошова допомога на оздоровлення.

Судова палата виходила з того, що питання визначення видів грошового забезпечення, які враховуються при обчисленні пенсій військовослужбовців вирішувалось Великою Палатою Верховного Суду. Так, у постанові від 06 лютого 2019 року у справі № 522/2738/17 Велика Палата Верховного Суду сформулировала правовий висновок про те, При обчисленні пенсії не враховується такий складовий елемент грошового забезпечення, як одноразові додаткові види грошового забезпечення, зокрема щорічні, щоквартальні, разові додаткові види грошового забезпечення, крім щомісячних, або тих, що виплачуються раз на місяць.

Встановлюючи, чи відповідає грошова винагорода за участь в антитерористичній операції ознакам щомісячного додаткового грошового забезпечення, Верховний Суд зауважив, що ця винагорода є додатковою виплатою військовослужбовцям, яких залучено до участі у ній. При цьому, виплата винагороди залежить від певних умов та лише в означений період, а також під час безперервного перебування на стаціонарному лікуванні після отриманих у такий період поранень (контузії, травми, каліцтва). Тобто, така виплата не є постійною і не має систематичного характеру, а її розмір залежить як від днів участі в антитерористичній операції, так і від виконаних завдань, що визначається наказом командира.

Факт сплати єдиного внеску не є безумовною підставою для включення виплати, з якої цей внесок утримано, до грошового забезпечення, з розміру якого обчислюється пенсія, та має значення лише для включення до цього грошового забезпечення його видів з переліку, визначеного статтею 43 Закону № 2262-XII, який є вичерпним.

Колегія суддів судової палати зробила висновок, що винагорода за участь в антитерористичній операції не є щомісячним додатковим видом грошового забезпечення, який є складовим елементом грошового забезпечення, з якого обчислюється пенсія, відповідно до статті 43 Закону № 2262-XII. Відтак, суди попередніх інстанцій у цій частині дійшли вірного висновку.

Щодо інших спірних питань у цій справі, то Верховний Суд врахував існуючу сталу практику і зазначив: додаткова грошова допомога має систематичний, щомісячний характер, належить до додаткових видів грошового забезпечення

та відповідно до статті 43 Закону № 2262-XII підлягає врахуванню під час обчислення пенсії позивачу. Такий висновок відповідає позиції Верховного Суду, викладеній у постанові Великої Палати Верховного Суду від 06 лютого 2019 року у справі № 522/2738/17. Таким чином, у цій частині суди безпідставно відмовили у задоволенні позову. Відповідно касаційна скарга у зазначеній частині є обґрунтованою та підлягає задоволенню; грошова допомога для оздоровлення та одноразові премії не включаються до встановленого частиною третьою статті 43 Закону № 2262-XII переліку видів грошового забезпечення. Таким чином, суди попередніх інстанцій вірно відмовили у задоволенні позову у цій частині, а касаційна скарга є безпідставною.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 02 червня 2021 року у справі № 240/11441/19 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97357218>.

1.1.2. Про містобудівні умови та обмеження на забудову декількох земельних ділянок

Містобудівні умови та обмеження забудови земельної ділянки видаються для проектування конкретного об'єкта будівництва (будинку, будівлі, споруди будь-якого призначення, їх комплексів, лінійних об'єктів інженерно-транспортної інфраструктури) на конкретній території, що може складатися з однієї або декількох земельних ділянок

30 червня 2021 року Верховний Суд у складі судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Товариства з обмеженою відповідальністю "Інвест-Плюс" (далі – позивач, ТОВ) на постанову Сьомого апеляційного адміністративного суду від 15 січня 2019 року у справі № 806/3365/17 (провадження № К/9901/4454/19) за його ж позовом до управління Державної архітектурно-будівельної інспекції у Житомирській області (далі – УДАБІ у Житомирській області, відповідач 1), управління Державного архітектурно-будівельного контролю Житомирської міської ради (далі - УДАБК Житомирської міської ради, відповідач 2) про визнання протиправним та скасування рішення, зобов'язання вчинити дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач відповідно до договорів оренди отримав у користування земельну ділянку для розміщення, будівництва, експлуатації та обслуговування будівель і споруд об'єктів передачі електричної та теплової енергії (для будівництва трансформаторної підстанції) та земельну ділянку для будівництва та обслуговування багатоквартирного житлового будинку за тією ж адресою. Як замовник будівництва він отримав містобудівні умови та обмеження для забудови земельної ділянки, на підставі який розроблено проект будівництва та зареєстровано декларацію про початок виконання будівельних робіт.

На підставі акту позапланової перевірки посадовою особою УДАБІ у Житомирській області прийнято рішення про скасування містобудівних умов та обмежень забудови земельної ділянки, яке, в свою чергу, стало підставою для прийняття наказу УДАБК Житомирської міської ради про скасування реєстрації декларації про початок виконання будівельних робіт.

За змістом рішення УДАБІ у Житомирській області містобудівні умови та обмеження для забудови земельної ділянки видані з порушеннями вимог законодавства у сфері містобудівної діяльності, будівельних норм, державних стандартів і правил, зокрема, підпункту 8 пункту 1 статті 1, пункту 3 та пункту 4 статті 29 Закону України від 17 лютого 2011 року № 3038-VI "Про регулювання містобудівної діяльності" (далі – Закон № 3038-VI), що виявилось в наданні містобудівних умов та обмежень для забудови одночасно двох земельних ділянок.

Позивач вважав, що ці рішення порушують його права та інтереси, що стало підставою звернення до суду.

Сьомий апеляційний адміністративний суд постановою від 15 січня 2019 року рішення суду першої інстанції в частині визнання протиправним та скасування рішення УДАБІ у Житомирській області про скасування містобудівних умов та обмежень забудови земельної ділянки скасував та ухвалив в цій частині нове рішення про відмову у задоволенні зазначених позовних вимог, в іншій частині рішення - залишив без змін. Суд виходив з того, що визначення поняття «містобудівні умови та обмеження забудови земельної ділянки», зазначене в статті 1 Закону № 3038-VI, свідчить про наявність у суб'єктів господарювання обов'язку отримувати містобудівні умови та обмеження для кожної конкретної земельної ділянки.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив, постанову Сьомого апеляційного адміністративного суду від 15 січня 2019 року скасував, рішення Житомирського окружного адміністративного суду від 17 січня 2018 року залишив в силі.

ОЦІНКА СУДУ

Колегія суддів судової палати визначила, що ключовим правовим питанням у справі є застосування статей 1, 29 Закону № 3038-VI у контексті надання одних містобудівельних умов та обмежень на забудову декількох земельних ділянок.

Верховний Суд виходив з того, що забудова територій здійснюється шляхом розміщення об'єктів будівництва. Суб'єкти містобудування під час проектування і будівництва об'єктів зобов'язані дотримуватись містобудівних умов та обмежень, які видаються у зв'язку із наміром замовника провести забудову земельної ділянки конкретним об'єктом будівництва. При цьому термін «земельна ділянка» у контексті містобудівних правовідносин, - це певна територія, на якій планується розміщення відповідного об'єкта будівництва. Територія забудови може складатися з однієї або декількох земельних ділянок, щодо яких замовник має право забудови відповідно до містобудівної документації.

Також судова палата звернула увагу на те, що Закон № 3038-VI застосовує поняття «території» та «земельної ділянки» як синоніми, не протиставляючи їх між собою. Відтак, буквальне тлумачення земельної ділянки як ділянки, що має один

кадастровий номер, призводить до звуження прав забудовника, істотно обмежує його інвестиційні можливості і не відповідає завданням містобудівної політики. Закон №3038-VI не забороняє видачу одних містобудівних умов та обмежень на забудову декількох земельних ділянок, на яких планується зведення одного об'єкта будівництва (в т.ч. комплексу). Так само не забороняє видачу декількох окремих містобудівних умов та обмежень забудови однієї земельної ділянки, на якій планується зведення декількох окремих об'єктів будівництва.

З огляду на це, Верховний Суд дійшов висновку, що містобудівні умови та обмеження забудови земельної ділянки видаються для проектування конкретного об'єкта будівництва (будинку, будівлі, споруди будь-якого призначення, їх комплексів, лінійних об'єктів інженерно-транспортної інфраструктури) на конкретній території, що може складатися з однієї або декількох земельних ділянок.

Зважаючи на необхідність розширеного тлумачення вжитого у статті 29 Закону № 3038-VI терміну «земельна ділянка», колегія суддів судової палати підтримала підхід: один об'єкт будівництва – одні містобудівні умови та обмеження.

Застосовуючи цей висновок в контексті обставин справи, Верховний Суд зазначив, що земельні ділянки є суміжними та мають одну адресу, належать до території багатоповерхової житлової забудови відповідно до містобудівної документації, намір забудови охоплює один об'єкт будівництва – багатоповерховий житловий будинок з вбудованими приміщеннями та трансформаторною підстанцією. Цей об'єкт є єдиним будівельним комплексом. Зважаючи на це, забудовнику правомірно видано одні містобудівні умови та обмеження на проектування одного об'єкта будівництва.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 30 червня 2021 року у справі № 806/3365/17 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98054587>.

1.2. Справи, розглянуті колегіями суддів судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав

1.2.1. Про неправомірність зміни посадового окладу особи після того, як її вже звільнено з військової служби

Зміна посадового окладу особи після того, як її вже звільнено з військової служби, та коригування з цієї підстави відомостей грошового атестата, на основі якого призначається пенсійне забезпечення, є протиправними

13 травня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на постанову Луцького міськрайонного суду Волинської області від 8 грудня 2016 року та ухвалу Львівського апеляційного адміністративного суду від 13 березня 2017 року, у справі № 161/14105/16-а за позовом ОСОБА_1 до Головного управління Пенсійного фонду України у Волинській області, третя особа: Луцька об'єднана

державна податкова інспекція Головного управління Державної фіскальної служби у Волинській області, про зобов'язання відновити виплату раніше встановленого розміру пенсійного забезпечення та здійснити відшкодування його недоплати.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ОСОБА_1 перебуває на обліку в Головному Управлінні Пенсійного фонду України у Волинській області. ОСОБА_1 звільнений із служби за наказом Державної Фіскальної Служби Головного Управління ДФС у Волинській області від 28 січня 2016 року № 22-0 при званні полковника, з посади заступника начальника оперативного управління Луцької ОДНІ головного управління ДФС у Волинській області. ОСОБА_1 був проведений перерахунок його грошового забезпечення в сторону зменшення, про що позивач був повідомлений.

Не погоджуючись зі зменшенням розміру пенсії, позивач звернувся з відповідним позовом до суду.

Постановою Луцького міськрайонного суду Волинської, залишеною без змін ухвалою Львівського апеляційного адміністративного суду, у задоволенні позову відмовлено.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасував судові рішення судів попередніх інстанцій, та ухвалив нове рішення про задоволення позову.

ОЦІНКА СУДУ

Верховний Суд зазначив, що право на перерахунок пенсії виникає у тому випадку, коли за рішенням суб'єкта владних повноважень, наділеного правом встановлювати чи змінювати види грошового забезпечення військовослужбовців, збільшується розмір хоча б одного з видів грошового забезпечення відповідних категорій військовослужбовців, осіб, які мають право на пенсію за цим Законом, або у зв'язку із введенням для зазначених категорій осіб нових щомісячних додаткових видів грошового забезпечення (надбавок, доплат, підвищень).

Натомість у разі зменшення видів грошового забезпечення військовослужбовців після призначення пенсії, слід зберігати розмір раніше призначеної пенсії, а не проводити перерахунок пенсії у бік зменшення.

У цій справі відповідач і суди керувалися тим, що постановою Кабінету Міністрів України від 9 грудня 2015 р. № 1013 «Про упорядкування структури заробітної плати, особливості проведення індексації та внесення змін до деяких нормативно-правових актів» (далі – Постанова № 1013) встановлені відповідні підвищення розмірів посадових окладів з 1 грудня 2015 року.

Пунктом 3 вказаної постанови передбачено, що Міністрам, керівникам інших центральних органів виконавчої влади, головам обласних, Київської міської державних адміністрацій та інших державних органів у межах передбачених коштів державного бюджету, місцевих бюджетів та власних коштів вжити заходів для підвищення з 1 грудня 2015 року розмірів посадових окладів (тарифних ставок, ставок заробітної плати), перегляду розмірів надбавок, доплат, премій, спрямувавши на зазначені цілі всі виплати, пов'язані з сумою індексації, яка склалась у грудні 2015 року, з тим, щоб розмір підвищення всіх складових заробітної плати

у сумарному виразі для кожного працівника у грудні 2015 року перевищив суму індексації, яку йому повинні були виплатити у грудні 2015 року.

Постановою Кабінету Міністрів України від 11 лютого 2016 року № 77 «Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 17 липня 2003 року № 1078 і від 9 грудня 2015 року № 1013» (далі – Постанова № 77) пункт 3 Постанови № 1013 викладено в такій редакції: «у межах видатків на оплату праці, затверджених у кошторисах органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, органів прокуратури та інших органів, за рахунок виплат, пов'язаних з індексацією, надбавок, доплат, премій підвищуються на 25 відсотків посадові оклади керівних працівників, спеціалістів і службовців (крім військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу та поліцейських)».

Верховний Суд вказав, що застосування положень Постанови № 77 до перерахунку пенсії позивача є протиправним, тому що положення вказаної постанови мали стосуватися призначення нових пенсій, а не перерахунку раніше призначених.

Також дії відповідача з перерахунку пенсії у бік зменшення є неправомірними з огляду на те, що законодавчо діє принцип незворотності нормативно-правових актів у часі в силу прямих приписів статті 58 Конституції України.

У постанові Верховного Суду від 18 березня 2020 року у справі №813/1937/17 сформовано правовий висновок про те, що змінювати посадовий оклад особи після того, як її уже звільнено з військової служби, не можна. Зміни у правовому регулюванні розміру посадових окладів осіб рядового і начальницького складу, які відбулися у зв'язку з прийняттям постанови Кабінету Міністрів України від 11 лютого 2016 року № 77 можуть стосуватися осіб, які проходять військову службу. Тим же особам, які звільнилися з військової служби і яким вже виплачено належне їм на дату звільнення грошове забезпечення, немає підстав перерахувати фактично отримані ними виплати й на цій підставі вносити скориговані відомості до грошового атестата, на основі якого надалі призначатиметься пенсійне забезпечення.

Відносини у цій справі та справі №813/1937/17 не є подібними, проте слід погодитися з тим, що змінювати посадовий оклад особи після того, як її уже звільнено з військової служби, та коригувати з цієї підстави відомості грошового атестата, на основі якого призначається пенсійне забезпечення, є недопустимим.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 13 травня 2021 року у справі № 161/14105/16-а можна ознайомитися за посиланням: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/96866938>.

1.2.2. Про визначення реконструкції об'єкта будівництва

Сам собою факт зміни функціонального призначення об'єкта будівництва не є достатньою ознакою реконструкції, оскільки реконструкція в будь-якому випадку має наслідком зміну основних техніко-економічних показників об'єкта будівництва

20 травня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу головного інспектора будівельного нагляду за діяльністю органів державного архітектурно-будівельного контролю та ринкового нагляду департаменту Державної архітектурно-будівельної інспекції у Запорізькій області на постанову Ленінського районного суду м. Запоріжжя від 18.01.2017 та ухвалу Дніпропетровського апеляційного адміністративного суду від 05.07.2017 у справі № 334/2101/16-а(2-а/334/137/16) за позовом ОСОБА_1 до головного інспектора будівельного нагляду за діяльністю органів державного архітектурно-будівельного контролю та ринкового нагляду департаменту Державної архітектурно-будівельної інспекції у Запорізькій області Черненко Р.В. про визнання незаконною та скасування постанови по справі про адміністративне правопорушення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ОСОБА_1 на праві власності належить нежитлове приміщення (аптека), що 12.06.2012 в установленому порядку прийнято в експлуатацію.

11.03.2016 відповідачем проведена позапланова перевірка за результатами якої складений акт перевірки дотримання вимог законодавства у сфері містобудівної діяльності, будівельних норм, державних стандартів і правил від 11.03.2016, яким зафіксовано, що позивачем виконано будівельні роботи з реконструкції введеного в експлуатацію. На момент перевірки в порушення п.2 ч.1 статті 34, абзацу другого частини другої, частини восьмої статті 36 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» приміщення аптеки та складських приміщень використовувалось під спортивно-танцювальну студію, що свідчить про зміну його функціонального призначення шляхом реконструкції зазначеного приміщення без отримання права на виконання таких робіт, а саме: декларації на початок виконання будівельних робіт.

Також даний факт свідчить про експлуатацію даного об'єкта без прийняття його в експлуатацію (відповідно функціонального призначення), що є порушенням частини восьмої статті 39 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» та пункту 12 Порядку виконання підготовчих та будівельних робіт, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 13.04.2011 №466.

За результатами розгляду справи про правопорушення у сфері містобудівної діяльності відповідачем винесено постанову від 24.03.2016 по справі про правопорушення у сфері містобудівної діяльності, якою встановлено факт порушення позивачем частиною восьмою статті 39 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності», внаслідок чого позивача визнано винним у вчиненні правопорушення, передбаченого частиною дванадцятою статті 96 КУпАП, та накладено штраф у розмірі 6800 грн.

Підставою для притягнення позивача до адміністративної відповідальності, як зазначено у вказаній постанові, стала зміна функціонального використання приміщення шляхом реконструкції без отримання права на виконання таких робіт, що свідчить про експлуатацію даного об'єкта без прийняття його в експлуатацію (відповідно функціонального призначення).

Постановою Ленінського районного суду м. Запоріжжя, залишеною без змін ухвалою Дніпропетровського апеляційного адміністративного суду, позов було задоволено.

Суди дійшли висновку, що жодні перебудови та реконструкція у нежитловому приміщенні АДРЕСА_1 не проводилися, тому в діях позивача відсутній склад правопорушення, передбачений частиною дванадцятою статті 96 КУпАП.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

За визначенням, наведеним в пункті 2 Порядку виконання підготовчих та будівельних робіт, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 13.04.2011 № 466, будівельні роботи – роботи з нового будівництва, реконструкції, технічного переоснащення діючих підприємств, реставрації, капітального ремонту.

Згідно пункту 3.21 ДБН - 2.2-3-2014 «Склад та зміст проектної документації на будівництво» реконструкція – перебудова введеного в експлуатацію в установленому законом порядку об'єкту будівництва, що передбачає зміну його геометричних розмірів та/або функціонального призначення, в наслідок чого відбудеться зміна основних техніко-економічних показників.

З наявних в матеріалах справи доказів було встановлено, що жодних перебудов та робіт по реконструкції у цьому приміщенні не проводилося, зміна його основних техніко-економічних показників не відбулася.

Відповідач, зокрема, в апеляційній скарзі підтвердив, що в приміщенні, де проводила заняття танцювальна студія, ніяких спеціальних пристроїв не було, перебудови не проводилися, приміщення було вільне, поли застелені ковроліном.

Відповідачем не доведено, що у приміщеннях позивача відбулася перебудова введеного в експлуатацію в установленому законом порядку об'єкту будівництва із зміною основних техніко-економічних показників, що в розумінні ДБН-2.2-3-2014 є реконструкцією, і вимагає отримання права на виконанні таких робіт.

Отже, як зазначив Верховний Суд, сам по собі факт зміни функціонального призначення об'єкту будівництва не є достатньою ознакою реконструкції, оскільки реконструкція в будь-якому випадку має наслідком зміну основних техніко-економічних показників об'єкту будівництва.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 20 травня 2021 року у справі № 334/2101/16-а (2-а/334/137/16) можна ознайомитися за посиланням: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/97074972>.

1.2.3. Про відсутність чітких критеріїв щодо зображення бажаного місця розташування земельної ділянки

Чинне законодавство не містить чітких критеріїв, як саме має бути зображено бажане місце розташування земельної ділянки у графічних матеріалах, що додаються до клопотання про надання дозволу на розробку проекту землеустрою

20 травня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління Держгеокадастру у Дніпропетровській області на постанову Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 06 червня 2017 року та ухвалу Дніпропетровського апеляційного адміністративного суду від 25 липня 2017 року у справі № 804/2631/17 за позовом ПАТ «Об'єднана гірничо-хімічна компанія» до Головного управління Держгеокадастру у Дніпропетровській області про визнання протиправною бездіяльності відповідача щодо неприйняття рішення за наслідками розгляду клопотання про надання дозволу на розробку проекту землеустрою та зобов'язання вчинити певні дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач звернувся до ГУ Держгеокадастру у Дніпропетровській області, із клопотанням про надання дозволу ПАТ "Об'єднана гірничо-хімічна компанія" на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки, розташованої на території Малоолександрівської сільської ради Верхньодніпровського району Дніпропетровської області (за межами населеного пункту), площею 19,1944 га, у постійне користування із зміною її цільового призначення на 11.01 – для розміщення та експлуатації основних, підсобних і допоміжних будівель та споруд підприємствами, що пов'язані з користуванням надрами, за рахунок земель державної власності сільськогосподарського призначення для потреб, пов'язаних з користуванням надрами.

До клопотання позивачем надано, серед іншого, копію Спеціального дозволу на користування надрами від 20.02.2015, копію акту про надання гірничого відводу від 02.04.2015 з додатком (копія топографічного плану), довідку за даними форми б-зем з додатком, графічні матеріали із зазначенням бажаного місця розташування земельної ділянки та графічні матеріали із зазначенням бажаного місця розташування земельної ділянки.

Не отримавши відповідь на звернення, позивач звернувся до відповідача із листом від 17.03.2017, який зареєстровано відповідачем 20.03.2017.

Листом від 27.03.2017 відповідачем надана відповідь на звернення від 15.02.2017 та 20.03.2017, в якій зазначено, що позивачем не усунуто помилки, наведені в попередній відповіді ГУ Держгеокадастру у Дніпропетровській області (від 13.01.2017), та рекомендовано привести у відповідність наданий пакет документів та повторно звернутись до ГУ Держгеокадастру у Дніпропетровській області.

Не погодившись з вказаними висновками, позивач звернувся до суду.

Задовольняючи позов, суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що зазначені в листах відповідача причини ненадання дозволу на розробку проекту землеустрою, не є належними підставами для відмови у розгляді питання про надання дозволу на розробку проекту землеустрою позивачу, а із наданих позивачем документів до ГУ Держгеокадастру у Дніпропетровській області вбачається можливість та достатність документів для здійснення розгляду клопотання поданого позивачем, а тому суд доходить висновку про задоволення позовних вимог у повному обсязі.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Верховний Суд зазначив, що як вбачається з листа відповідача від 13.01.2017, недоліками наданої позивачем документації було те, що надані до клопотання графічні матеріали не дозволяють визначити чи належить позначена на графічних матеріалах земельна ділянка до державної власності сільськогосподарського призначення, перебування її у користуванні, у переліку земельних ділянок державної власності або прав на них, які виставлені на земельні торги, а також перевірити місце розташування на відповідність вимогам законів, прийнятих відповідно до них нормативно-правових актів, містобудівній документації, схемам землеустрою і техніко-економічних обґрунтувань використання та охорони земель адміністративно-територіальних одиниць, проектам землеустрою щодо впорядкування територій населених пунктів, затверджених у встановленому законом порядку, а тому відсутність правові підстави про надання дозволу на виготовлення документації із землеустрою.

Положеннями Земельного кодексу України не передбачено обов'язок особи, зацікавленої в одержанні у користування земельної ділянки із земель державної або комунальної власності, надання інформації щодо перебування земельної ділянки у переліку земельних ділянок державної власності або прав на них, які виставлені на земельні торги.

Колегія суддів погодилась з висновками судів попередніх інстанцій щодо порушення відповідачем порядку розгляду клопотання позивача про надання дозволу на розробку проекту землеустрою, оскільки відповідь Головним управлінням Держгеокадастру у Дніпропетровській області на вказане клопотання була надана із вказівками на прийняте рішення за результатами розгляду по суті іншого клопотання. Таким чином клопотання позивача від 13.02.2017 про надання дозволу на розробку проекту землеустрою по суті відповідачем не було розглянуто.

Щодо посилань скаржника про незазначення позивачем інформації щодо віднесення запитуваної земельної ділянки до державної власності сільськогосподарського призначення, перебування її у користуванні інших осіб, або перебування її в оренді інших осіб, а також дані про бажане місце розташування земельної ділянки, то такі посилання є безпідставними з огляду на можливість відповідача за поданими клопотанням та документами, доданими до такого клопотання, визначити відношення позначеної земельної ділянки до державної власності сільськогосподарського призначення, перебування/не перебування її у користуванні та її розташування.

Аналогічна позиція була висловлена у постанові Верховного Суду від 04.09.2018 у справі № 804/2607/17.

Також Верховний Суд вказав, що надана схема розташування земельної ділянки є додатком до довідки форми б-зем, яка виготовлена структурним підрозділом ГУ Держгеокадастру у Дніпропетровській області - Управлінням

Держгеокадастру у Верхньодніпровському районі Дніпропетровської області. Відсутність слова «бажана» в графічних матеріалах, що підготовлені позивачем та долучені до клопотання, а саме: в умовах позначення, не є істотним для прийняття рішення за результатами розгляду клопотання по суті. Як вбачається зі змісту цього графічного матеріалу, він має найменування «Схема бажаного місця розташування земельної ділянки», а тому відсутні підстави вважати таку земельну ділянку не бажаною для отримання у користування позивачем.

Суд також зазначив, що як у змісті самого клопотання, так і у доданих матеріалах, позивач надає відомості про земельну ділянку, у тому числі про її місце розташування, яку він бажає отримати у користування, тобто особа, яка має намір отримати у користування певну земельну ділянку, висловлює своє бажання про її отримання. При цьому до клопотання, поданого до ГУ Держгеокадастру у Дніпропетровській області, позивачем також додано графічні матеріали бажаного місця розташування земельної ділянки з Публічної кадастрової карти України.

Верховний Суд дійшов висновку, що чітких критеріїв, як саме повинне бути зображено бажане місце розташування земельної ділянки у графічних матеріалах, що додаються до клопотання про надання дозволу на розробку проекту землеустрою, чинне законодавство не містить.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 20 травня 2021 року у справі № 804/2631/17 можна ознайомитися за посиланням: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/97074996>.

1.2.4. Про повноваження виконавчого комітету органу місцевого самоврядування щодо встановлення режиму роботи підприємств, установ, організацій, які не належать до комунальної власності

Встановлення зручного для населення режиму роботи підприємств роздрібної торгівлі належить до компетенції виконавчого комітету органу місцевого самоврядування. Разом з тим законодавством не надано повноваження виконавчому комітету щодо встановлення режиму роботи підприємств, установ, організацій, які не належать до комунальної власності, без погодження такого режиму із власником, як і скасування такого

27 травня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Шполянської міської ради Черкаської області на постанову Городищенського районного суду Черкаської області від 27 грудня 2016 року, та ухвалу Київського апеляційного адміністративного суду від 28 лютого 2017 року, у справі № 691/1305/16-а за позовом фізичної особи-підприємця ОСОБА_1 до Шполянської міської ради Черкаської області про визнання протиправними та скасування пунктів 1 та 3 рішення сесії Шполянської міської ради Черкаської області № 14-8/VII від 23.09.2016 «Про впорядкування роботи закладів торгівлі, кафе, барів, закладів ресторанного господарства, сфери розваг, розташованих на території м. Шпола».

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Із газети «Шполяночка» позивачці, яка являється фізичною особою-підприємцем, стало відомо про прийняття сесією Шполянської міської ради рішення № 14-8/VII від 23.09.2016 «Про впорядкування роботи закладів торгівлі, кафе, барів, закладів ресторанного господарства, сфери розваг, розташованих на території м. Шпола».

Пунктом 1 вказаного рішення було встановлено заборону роботи кафе, барів, закладів ресторанного господарства, сфери розваг незалежно від форм власності та виду об'єкта, розташованих на території м. Шпола, в межах часу з 00.00 до 07.00.

Пунктом 3 даного рішення встановлено заборону на реалізацію алкогольних, слабоалкогольних напоїв та пива у стаціонарних об'єктах торгівлі та тимчасових спорудах з 22.00 год. до 10.00 год., і зобов'язано керівників торговельних об'єктів дотримуватися графіків, інформувати покупців про прийняте рішення. Власникам торговельних об'єктів звернути увагу на недопустимість продажу алкоголю неповнолітнім.

Вважаючи вказані пункти оскаржуваного рішення протиправними та такими, що прийняті з порушенням вимог чинного законодавства, позивачка звернулася до суду з даним позовом.

Задовольняючи позов, суди попередніх інстанцій мотивували свої рішення тим, що орган місцевого самоврядування у даному випадку вийшов за межі наданих йому повноважень, встановлених Законом України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР «Про місцеве самоврядування в Україні» (далі – Закон № 280/97-ВР).

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до підпунктом 9 пункту «а» частини першої статті 30 Закону № 280/97-ВР до відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад (власні повноваження) належать, зокрема, встановлення зручного для населення режиму роботи підприємств комунального господарства, торгівлі та громадського харчування, побутового обслуговування, що належать до комунальної власності відповідних територіальних громад.

Згідно з підпунктом 4 пункту «б» частини першої статті 30 цього ж Закону до делегованих повноважень виконавчих органів сільських, селищних, міських рад належать, зокрема, встановлення за погодженням з власниками зручного для населення режиму роботи розташованих на відповідній території підприємств, установ та організацій сфери обслуговування незалежно від форм власності.

Таким чином, встановлення зручного для населення режиму роботи підприємств роздрібною торгівлі належить до компетенції виконавчого комітету.

Разом з тим, законодавством не надано повноваження виконавчому комітету щодо встановлення режиму роботи підприємств, установ, організацій, які не належать до комунальної власності, без погодження такого режиму із власником, як і скасування такого.

З урахуванням встановлених судами попередніх інстанцій обставин, Верховний Суд погодився з висновками судів щодо порушень органом місцевого самоврядування норм встановлених Законом № 280/97-ВР.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 27 травня 2021 року у справі № 691/1305/16-а можна ознайомитися за посиланням: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/97218620>.

1.2.5. Про порядок зупинення обігу акцій

На етапі вирішення питання про зупинення обігу акцій не передбачено подання засвідченої підписом голови комісії з припинення та печаткою товариства, що припиняється, або нотаріально копії затверджених установчих документів створюваного товариства- правонаступника, підписаних усіма засновниками (учасниками) товариства- правонаступника або їхніми уповноваженими особами, які повинні містити відомості про склад засновників (учасників) із зазначенням розміру частки (паю) кожного засновника (учасника) станом на день затвердження таких документів.

Такі документи мають подаватися комісією з припинення до реєструвального органу протягом десяти робочих днів з дати затвердження передавального акта для скасування реєстрації випуску акцій, а не для зупинення їх обігу, і передбачені підпунктом «ж» пункту 3 розділу III Порядку скасування реєстрації випусків акцій .

20 травня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку на постанову Дніпропетровського апеляційного адміністративного суду від 27 червня 2017 року, у справі № 808/3839/16 за позовом Приватного акціонерного товариства «Весна-1» до Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку про скасування у повному обсязі розпорядження Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку № 57-КФ-В від 11.11.2016 та зобов'язання відповідача зупинити обіг акцій ПрАТ «Весна-1».

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Листом від 17.10.2016 ПрАТ «Весна-1» звернулося до Нацкомісії з проханням зупинити обіг акцій товариства, зазначивши, що 20.11.2013 загальними зборами акціонерів ПрАТ «Весна-1» прийнято рішення про припинення діяльності ПрАТ «Весна-1» шляхом перетворення у виробничій кооператив. Товариством неодноразово надавалися документи, необхідні для зупинення обігу акцій.

11.11.2016 уповноваженою особою реєструвального органу – директором департаменту корпоративних фінансів НКЦПФР винесено розпорядження № 57-КФ-В, яким відмовлено ПрАТ «Весна-1» у зупиненні обігу акцій.

Зі змісту оскаржуваного розпорядження вбачається, що підставою для відмови у зупиненні обігу акцій стало те, що в протоколі позачергових загальних зборів акціонерів ПрАТ «Весна-1» № 5 від 20.11.2013 зазначено, що обмін акцій на паї правонаступника здійснюється, зокрема, на першому етапі шляхом подання

письмової заяви в комісію з припинення ПрАТ за відповідною адресою та у день одержання заяви комісія з припинення зобов'язана видати заявнику письмові зобов'язання про видачу паю у пайовому фонді правонаступника. На другому етапі, зокрема, відбувається обмін письмових зобов'язань на паї виробничого кооперативу та видача документів, що підтверджують право власника на паї у пайовому фонді виробничого кооперативу - правонаступника ПрАТ. Термін обміну паїв виробничого кооперативу на письмові зобов'язання не обмежений. Вищезазначене, на думку НКЦПФР, не відповідає вимогам підпункту «ж» пункту 3 розділу III Порядку скасування реєстрації випусків акцій, затвердженого рішенням Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку 23.04.2013 № 737, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 28.05.2013 за № 822/23354 (далі – Порядок № 737), а саме: перелік засновників (учасників) створеного товариства- правонаступника, зазначений у його установчих документах, має включати усіх акціонерів товариства, що припиняється, станом на день затвердження установчих документів створеного товариства- правонаступника.

Постановою Запорізького окружного адміністративного суду від 13 квітня 2017 року у задоволенні позову відмовлено.

Постановою Дніпропетровського апеляційного адміністративного суду прийняту судом першої інстанції постанову скасовано та прийнято нове судове рішення, яким позов задоволено частково і скасовано спірне розпорядження.

Свої висновки, в частині задоволених позовних вимог, суд апеляційної інстанції мотивував тим, що зупинення обігу акцій, відновлення обігу акцій, скасування реєстрації випуску акцій є окремими діями, для вчинення яких до Нацкомісії подаються різні заяви, форми яких наведені у Додатках до Порядку №737, і за результатами розгляду цих заяв Нацкомісія приймає рішення у формі розпорядження про зупиненні обігу акцій, відновленні обігу акцій, скасуванні реєстрації випуску акцій або про відмову у вчиненні заявленої дії, форми яких також наведені у Додатках до Порядку №737.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення суду апеляційної інстанції – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Скасування реєстрації випусків акцій у зв'язку з припиненням акціонерного товариства шляхом перетворення здійснюється у два етапи. На першому етапі комісія з припинення протягом десяти робочих днів після прийняття рішення про припинення акціонерного товариства шляхом перетворення має подати до реєструвального органу документи для зупинення обігу акцій, які наведені за вичерпним і остаточним переліком у пункті 1 розділу III Порядку № 737. На другому етапі комісія з припинення протягом десяти робочих днів з дати затвердження передавального акта подає до реєструвального органу документи для скасування реєстрації випуску акцій, передбачені пунктом 3 розділу III Порядку № 737, перелік яких також є вичерпним і остаточним.

При цьому, колегія суддів Верховного Суду звернула увагу на те, що на етапі вирішення питання про зупинення обігу акцій не передбачено подання засвідченої

підписом голови комісії з припинення та печаткою товариства, що припиняється, або нотаріально копії затверджених установчих документів створюваного товариства- правонаступника, підписаних всіма засновниками (учасниками) товариства- правонаступника або їхніми уповноваженими особами, які повинні містити відомості про склад засновників (учасників) із зазначенням розміру частки (паю) кожного засновника (учасника) станом на день затвердження таких документів

Такі документи повинні подаватись комісією з припинення до реєструвального органу протягом десяти робочих днів з дати затвердження передавального акта для скасування реєстрації випуску акцій, а не для зупинення їх обігу, і передбачені підпунктом «ж» пункту 3 розділу III Порядку № 737.

У даному ж випадку комісія з припинення Товариства не зверталась до Національної комісії щодо питання скасування реєстрації випуску акцій, а тому посилання відповідача на те, що визначені у протоколі порядок та умови обміну акцій товариства, що припиняється шляхом перетворення, на частки (паї) товариства, що створюється шляхом перетворення, не відповідає вимогам підпункту «ж» пункту 3 розділу III Порядку № 737, є безпідставним і має передчасний характер, оскільки передбачені вищевказаним пунктом цього Порядку вимоги стосуються установчих документів створюваного товариства- правонаступника, подання яких для вирішення питання про зупинення обігу акцій не вимагається.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 20 травня 2021 року у справі № 808/3839/16 можна ознайомитися за посиланням: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/97074667>.

1.2.6. Про неприпустимість проведення перевірок суб'єктів господарювання за анонімними та іншими безпідставними заявами

Проведення заходу державного контролю на підставі анонімного звернення (що не відповідало вимогам Закону України від 02 жовтня 1996 року № 393/96-ВР «Про звернення громадян», оскільки не містило по батькові та місця проживання заявника) суперечить принципу державного нагляду (контролю) щодо неприпустимості проведення перевірок суб'єктів господарювання за анонімними та іншими безпідставними заявами

02 червня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Товариства з обмеженою відповідальністю «Авега» (далі – ТОВ «Авега») на рішення Харківського окружного адміністративного суду від 03 лютого 2020 року та постанову Другого апеляційного адміністративного суду від 25 травня 2020 року, у справі № 520/11145/19 за позовом ТОВ «Авега» до Головного управління Держпраці у Харківській області про визнання неправомірними дій відповідача по проведенню позапланової перевірки позивача на предмет додержання законодавства з питань праці, винесенню постанови про накладення штрафу від 20.05.2019, визнання незаконною та скасування зазначеної постанови.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

15.03.2019 ГУ Держпраці у Харківській області було проведено інспекційне відвідування ТОВ «Авега» за місцем здійснення підприємницької діяльності.

Підставою для прийняття рішення про проведення перевірки, була інформація, викладена в інформаційній довідці начальника відділу з питань додержання законодавства застрахованих осіб, працевлаштування осіб з інвалідністю, з питань дитячої праці та інших нормативно - правових актів ОСОБА_5.

Цією довідкою до відома керівництва доведено інформацію про звернення засобами телефонного зв'язку фізичної особи ОСОБА_6 щодо порушення законодавства про працю під час будівельних робіт у дошкільному закладі «Перлина».

За результатами проведеної перевірки ГУ Держпраці у Харківській області встановлено використання найманої праці, в порушення вимог частини третьої статті 24 КЗпП України допуск до роботи без укладення трудового договору, про що складено Акт інспекційного відвідування (невиїзного інспектування) юридичної особи (фізичної особи, яка використовує найману працю) від 19.04.2019, в якому зафіксовано виявлені порушення.

Постановою від 20.05.2019 до позивача застосовано штрафну (фінансову) санкцію.

Не погоджуючись з правомірністю вказаної постанови про накладення штрафу ТОВ «Авега» звернулось до суду з даним позовом.

Ухвалюючи рішення про відмову у задоволенні позовних вимог суд першої інстанції, з висновками якого погодився суд апеляційної інстанції виходив з того, що підставою для проведення контрольного заходу позивача було рішення керівника органу контролю про проведення інспекційних відвідувань з питань виявлення неоформлених трудових відносин, прийняте за результатами аналізу інформації, отриманої із засобів масової інформації, інших джерел, доступ до яких не обмежений законодавством, за зверненням фізичної особи, стосовно якої порушено правила оформлення трудових відносин.

Апеляційний суд визнав безпідставними посилання позивача на те, що наказ від 14.03.2019 № 517 (про проведення перевірки) прийнятий на підставі анонімного повідомлення, оскільки не можливо встановити особу заявника, час звернення, особу співробітника ГУ Держпраці, який прийняв повідомлення, його реєстраційний номер, а також встановити чи дійсно мало місце таке повідомлення, оскільки всі ці відомості містяться в журналі обліку вхідних дзвінків громадян ГУ Держпраці у Харківській області, копія якого долучена до матеріалів справи.

Верховним Судом задоволено частково касаційну скаргу ТОВ «Авега». Рішення судів першої та апеляційної інстанцій скасовано та ухвалено нове рішення про часткове задоволення позову.

Визнано неправомірними дії відповідача по проведенню позапланової перевірки ТОВ «Авега» на предмет додержання законодавства з питань праці, що проводилася на підставі направлення на проведення перевірки суб'єкта господарювання №02.04.03/947 від 14.03.2019 та наказу №517 від 14.03.2019.

Визнано незаконною та скасувати постанову відповідача про накладення штрафу в розмірі 500760 грн. №ХК5261/303/НП/2НП/ЗНП/АВ/П/ТД-ФС від 20.05.2019. В задоволенні решти позовних вимог відмовлено.

ОЦІНКА СУДУ

За змістом підпунктів 1, 2, 3 пункту 5 Порядку здійснення державного контролю за додержанням законодавства про працю, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26.04.2017 № 295, підставою для проведення інспекційного відвідування може бути звернення не будь-якої фізичної особи, а лише особи, щодо якої порушено законодавство про працю.

Як встановлено судами попередніх інстанцій звернення фізичної особи ОСОБА_6, яке стало підставою для проведення інспекційного відвідування, містило лише повідомлення про порушення законодавства про працю щодо осіб, зайнятих на будівельних роботах у дошкільному закладі «Перлина». Однак дані, що такі порушення мають місце безпосередньо щодо неї, як особи, яка направила таке звернення, були відсутні. Не встановлено таких даних і під час розгляду справи.

Оскільки звернення ОСОБА_6 не відповідало вимогам щодо звернення, які можуть бути підставою для інспекційного відвідування відповідно до підпунктів 1, 2 пункту 5 Порядку №295, а тому проведення заходу контролю за відсутності передбачених законом підстав до цього не може вважатись законним.

Крім цього Верховний Суд зазначив, що звернення, яке стало підставою для проведення заходу контролю, не відповідало вимогам Закону України «Про звернення громадян» від 02.10.1996 № 393/96-ВР, оскільки не містило по батькові та місця проживання заявника.

Таким чином, звернення ОСОБА_6 не підлягало розгляду, а проведення заходу державного контролю на підставі такого звернення суперечило принципу державного нагляду (контролю) щодо неприпустимості проведення перевірок суб'єктів господарювання за анонімними та іншими безпідставними заявами.

Схожих висновків дійшов Верховний Суд у постанові від 24.09.2019 у справі №818/312/16.

Крім того, Верховний Суд у справі № 420/5913/19 з посиланням на висновки Верховного Суду у справі № 826/17123/18, дійшов висновку, що таким підставам позову, як порушення процедури призначення та проведення перевірки, суди повинні надавати правову оцінку в першу чергу, а у разі, якщо вони не визнані судом такими, що тягнуть протиправність рішень, прийнятих за наслідками такої перевірки, - переходити до перевірки підстав позову щодо наявності порушень законодавства.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 02 червня 2021 року у справі № 520/11145/19 можна ознайомитися за посиланням: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/97533045>.

1.2.7. Про документ, що посвідчує спеціальний статус особи для призначення пенсії зі зниженням пенсійного віку як учаснику бойових дій

Посвідчення учасника бойових дій та довідка про період (періоди) участі в бойових діях або в антитерористичній операції в районах її проведення визначаються

як альтернативні документи, які кожний окремо є достатнім документом, що засвідчує спеціальний статус особи для призначення пенсії зі зниженням пенсійного віку як учаснику бойових дій

09 червня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на постанову Третього апеляційного адміністративного суду від 25 червня 2019 року, у справі № 340/576/19 за позовом ОСОБА_1 до Головного управління Пенсійного фонду України в Кіровоградській області про визнання протиправними дій відповідача щодо відмови у призначенні дострокової пенсії за віком, як військовослужбовцю, який брав участь у бойових діях та зобов'язання здійснити відповідні призначення та виплату.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

21.08.2018 ОСОБА_1 звернувся до Світловодського відділу обслуговування громадян ГУ ПФУ із заявою та пакетом документів для призначення дострокової пенсії (копія паспорту, реєстраційного номеру облікової картки платника податків, трудової книжки, диплома, військового квитка, довідки про заробітну плату, посвідчення учасника бойових дій, дві фотокартки).

Листом від 27.08.2018 відповідач відмовив позивачу у призначенні дострокової пенсії з підстав відсутності довідки про період (періоди) участі у бойових діях.

Вважаючи відмову в призначенні дострокової пенсії протиправною, ОСОБА_1 звернувся з адміністративним позовом у цій справі.

Суд апеляційної інстанції скасовуючи рішення суду першої інстанції та відмовляючи у задоволенні позовних вимог виходив із того, що позивачем не дотримано порядку звернення до відповідача за призначенням пенсії зі зниженням пенсійного віку, зокрема, не подано повного пакету документів, необхідного для призначення пенсії, а саме довідки про безпосередню участь у бойових діях. Верховний Суд частково задовольнив касаційну скаргу, скасував рішення судів попередніх інстанцій, та ухвалив нове рішення про часткове задоволення позову.

ОЦІНКА СУДУ

Документом, що посвідчують спеціальний статус особи для призначення пенсії зі зниженням пенсійного віку як учаснику бойових дій є 1) посвідчення учасника бойових дій; або 2) довідку про період (періоди) участі у бойових діях або в антитерористичній операції в районах її проведення.

Виключенням з цього правила встановлено для осіб, яким встановлено статус учасника бойових дій відповідно до пунктів 19, 20 статті 6 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», та яким також необхідно також подати документи, на підставі яких встановлено статус учасника бойових дій, визначені Порядком надання статусу учасника бойових дій особам, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 № 413.

Отже, положення підпункту 5 пункту 2.1 Порядку подання та оформлення документів для призначення (перерахунку) пенсій відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», затвердженого постановою Правління Пенсійного фонду України від 25.11.2005 № 22-1 посвідчення учасника бойових дій та довідку про період (періоди) участі у бойових діях або в антитерористичній операції в районах її проведення визначають як альтернативні документи, що посвідчують спеціальний статус особи для призначення пенсії зі зниженням пенсійного віку як учаснику бойових дій, які кожний окремо є достатнім документом, який засвідчує спеціальний статус особи, яка звернулась за призначенням пенсії зі зниженням пенсійного віку як учаснику бойових дій.

Оскільки позивач, звертаючись до територіального пенсійного органу 21.08.2018 за призначенням дострокової пенсії подав весь необхідний пакет документів, у тому числі й документ, який посвідчує спеціальний статус особи для призначення такої пенсії, то на думку колегії суддів висновок суду апеляційної інстанції про відмову у задоволенні позовних вимог не ґрунтується на правильному правозастосуванні, у зв'язку із чим його постанова підлягає скасуванню.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 09 червня 2021 року у справі № 340/576/19 можна ознайомитися за посиланням: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/97533745>.

1.2.8. Про підставу для відмови у призначенні субсидії або скасування раніше призначеної субсидії

Для відмови у призначенні субсидії або скасування раніше призначеної субсидії достатньо лише надходження до органу, що призначає субсидії, подання комунального підприємства про наявність заборгованості понад два місяці.

Органи, що призначають субсидії, не зобов'язано перевіряти достовірність відомостей про наявність боргу, вказаних у подання комунальних підприємств. Сам факт надходження такого подання до органу, який призначає субсидії, є підставою для скасування субсидії або відмови у її призначенні

09 червня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на постанову Харківського апеляційного адміністративного суду від 24 січня 2018 року, у справі № 524/8130/17 за позовом ОСОБА_1 до Управління соціального захисту населення Автозаводського району Департаменту соціального захисту населення та питань АТО виконавчого комітету Кременчуцької міської ради Полтавської області (далі - Управління соцзахисту) про визнання протиправними дій відповідача щодо не призначення ОСОБА_1 з 1 травня 2017 року субсидії для відшкодування витрат на оплату житлово- комунальних послуг та зобов'язання призначити відповідну субсидію.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

З січня 2017 року позивачу призначено зазначену субсидію на період опалювального сезону до 31 квітня 2017 року, яка відповідно до вимог діючого законодавства повинна бути розрахована на наступний період відповідачем самостійно без звернення позивача.

18 вересня 2017 року позивач звернулася до відповідача з метою з'ясувати час, коли буде здійснено перерахунок платежів за комунальні послуги з урахуванням субсидії, але позивачу надали письмове повідомлення про те, що не призначено житлову субсидію з 1 травня 2017 року у зв'язку із наявністю боргу.

Також, позивач 18 вересня 2017 року звернулася до відповідача з письмовим запитом на отримання публічної інформації з проханням надати копії документів, які нібито підтверджують існування заборгованості за житлово-комунальні послуги та на підставі яких позивачу не призначено субсидію з травня 2017 року.

Листом від 22 вересня 2017 року надано відповідь в якій підтверджено, що позивач дійсно отримувала субсидію по квітень 2017 року включно. Також повідомлено, що на наступний строк з травня 2017 року не призначено субсидію, так як відповідно до пункту 14 Положення про порядок призначення та надання населенню субсидій для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг, придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 1995 року № 848 (далі – Положення №848) субсидія не призначається при наявності простроченої понад два місяці заборгованості за спожиті комунальні послуги.

Листом від 18 жовтня 2017 року відповідач надав додаткову відповідь, якою позивачу направлено копії документів, отриманих на запит управління від організацій - надавачів житлово-комунальних послуг.

Автозаводський районний суду м. Кременчука постановою від 22 листопада 2017 року відмовив у задоволенні позову.

Харківський апеляційний адміністративний суд постановою, скасував постанову суду першої інстанції та ухвалив нову, якою позов задовольнив частково, зобов'язавши відповідача розглянути питання про призначення ОСОБА_1 з 1 травня 2017 року субсидію для вирішення витрат на оплату житлово - комунальних послуг.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасував постанову апеляційного адміністративного суду, та залишив в силі рішення суду першої інстанції.

ОЦІНКА СУДУ

Питання щодо надання субсидій врегульовано Положенням про порядок призначення та надання населенню субсидій для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг, придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 1995 року №848 (далі – Положення №848).

З аналізу норм Положення №848 вбачається, що держава гарантує кожному громадянину право на отримання субсидії для відшкодування витрат на оплату користування житлом або його утримання та комунальних послуг, на умовах

та у порядку, визначеному Положенням № 848. В свою чергу на громадян, яким призначено субсидію, покладається обов'язок щомісячно сплачувати вартість фактично спожитої послуги з урахуванням розміру призначеної субсидії. Громадяни, які вже отримали субсидію для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг мають право її отримати на наступний період за умови відсутності простроченої заборгованості понад два місяці за отримані житлово-комунальні послуги. При цьому, законодавцем визначено можливість призначення субсидії з дати закінчення дії попередньої субсидії, у разі якщо протягом двох місяців з дати отримання повідомлення про відмову в призначенні житлової субсидії на наступний сезон громадянин документально підтвердив сплату заборгованості або укладення договору про її реструктуризацію.

Для відмови у призначенні субсидії або скасування раніше призначеної субсидії достатньо лише надходження до органу, що призначає субсидії, подання комунального підприємства про наявність заборгованості понад два місяці. При цьому, Положенням № 848 не зобов'язано органи, що призначають субсидії, перевіряти достовірність відомостей про наявність боргу, вказаних у подання комунальних підприємств. У розумінні Положення № 848 сам факт надходження такого подання до органу, який призначає субсидії, є підставою для скасування субсидії або відмови у її призначенні.

Разом із тим, отримувачу субсидії Положенням надано можливість підтвердити відсутність боргу шляхом надання відповідних платіжних документів або документів на підтвердження виникнення виняткових випадків, пов'язаних із затримкою виплати заробітної плати, пенсії тощо.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 09 червня 2021 року у справі № 524/8130/17 можна ознайомитися за посиланням: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/97533317>.

1.2.9. Про отримання спеціального дозволу на користування надрами для захоронення стічних вод у підземних горизонтах

Обов'язок захоронення стічних вод у глибокі підземні водоносні горизонти виникає тоді, коли вони утворюються на основі природних вод і не піддаються очищенню існуючими методами.

Водночас умови повернення супутньо-пластових вод нафтогазових родовищ до підземних горизонтів визначені у статті 72 Водного кодексу України, відповідно до якої підприємства, установи і організації, які відкачують шахтні, кар'єрні та рудникові води для запобігання затоплення шахт, кар'єрів та рудників під час видобування корисних копалин, зобов'язані впроваджувати ефективні технології, що забезпечують зниження рівня їх мінералізації перед скиданням у водні об'єкти, а підприємства, установи та організації, що добувають нафту і газ, повертають супутньо-пластові води нафтогазових родовищ до підземних горизонтів

16 червня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Держекоінспекції у Сумській

області на постанову Окружного адміністративного суду міста Києва від 14 грудня 2017 року та постанову Київського апеляційного адміністративного суду від 23 травня 2018 року у справі № 826/4704/16 за позовом Публічного акціонерного товариства (далі – ПАТ) «Укрнафта» до Державної екологічної інспекції у Сумській області (далі – Держекоінспекція у Сумській області) про визнання протиправним та скасування пункту припису.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У ПАТ «Укрнафта» наявний дозвіл на спеціальне водокористування від 29.01.2014, яким зокрема передбачено, що виробничі стічні води після очистки на очисних спорудах передаються на кущову насосну станцію для підтримки пластового тиску.

У період з 08.09.2015 по 28.09.2015 відповідачем проводилась планова перевірка дотримання структурними підрозділами ПАТ «Укрнафта» вимог природоохоронного законодавства в галузі охорони атмосферного повітря, водних і земельних ресурсів щодо поводження з відходами та небезпечними хімічними речовинами, результати якої відображені в акті перевірки.

За результатами вказаної перевірки відповідачем винесено припис від 02.10.2015, згідно з пунктом 1 якого позивача зобов'язано розробити та направити на розгляд в Держгеонадра України документацію щодо отримання спеціального дозволу на користування надрами для захоронення стічних вод в підземних горизонтах.

Вважаючи припис протиправним, позивач звернувся у суд із цим адміністративним позовом.

Окружний адміністративний суд м. Києва постановою, залишеною без змін постановою Київського апеляційного адміністративного суду, задовольнив позовні вимоги.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Обов'язок захоронення стічних вод у глибокі підземні водоносні горизонти виникає тоді, коли вони утворюються на основі природних вод і не піддаються очищенню існуючими методами.

Водночас, умови повернення супутньо-пластових вод нафтогазових родовищ до підземних горизонтів визначені у статті 72 Водного Кодексу України, відповідно до якої підприємства, установи і організації, які відкачують шахтні, кар'єрні та рудникові води для запобігання затоплення шахт, кар'єрів та рудників під час видобування корисних копалин, зобов'язані впроваджувати ефективні технології, що забезпечують зниження рівня їх мінералізації перед скиданням у водні об'єкти, а підприємства, установи та організації, що добувають нафту і газ, повертають супутньо-пластові води нафтогазових родовищ до підземних горизонтів.

Судами встановлено, що позивач очищує стічні води, які утворюються в процесі діяльності Качанівського газопереробного заводу ПАТ «Укрнафта». Перед поверненням супутньо-пластових вод нафтогазових родовищ до підземних горизонтів вони проходять відповідну очистку в очисних спорудах.

Таке скидання відбувається в процесі здійснення діяльності, пов'язаної з видобуванням корисних копалин, що виключає в силу статті 14 Кодексу України про надра обов'язок надрокористувача отримувати спеціальний дозвіл на користування надрами для будівництва та експлуатації підземних споруд, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, у тому числі споруд для скидання стічних вод.

Крім цього, Верховний Суд зазначив, що такий вид спеціального дозволу, як спеціальний дозвіл на користування надрами для захоронення стічних вод в підземних горизонтах, не передбачений чинним законодавством.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 16 червня 2021 року у справі № 826/4704/16 можна ознайомитися за посиланням: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/97699781>.

1.2.10. Про відсутність у законодавстві визначення поняття «ризикова діяльність банку» та чітких ознак цього поняття

Чинне законодавство не містить визначення поняття «ризикова діяльність», а ознаки ризикової діяльності, визначені в пункті 3.3. глави 3 розділу I Положення про застосування Національним банком України заходів впливу, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 17 серпня 2012 року № 346, мають нечіткий та загальний характер і не містять об'єктивних критеріїв, тобто не відповідають вимогам «якості закону» та юридичної визначеності як складових принципу верховенства права, що не дозволяє банкам відокремлювати правомірну поведінку від протиправної та передбачати юридичні наслідки своєї поведінки

25 червня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Національного Банку України (далі – НБУ) на рішення Окружного адміністративного суду від 17 грудня 2019 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду м. Києва від 24 червня 2020 року у справі № 640/10798/19 (провадження № К/9901/18929/20) за позовом Публічного акціонерного товариства (далі - ПАТ) Акціонерний комерційний банк (далі - АКБ) «ІНДУСТРІАЛБАНК» до Національного банку України про визнання протиправним та скасувати рішення НБУ від 03.06.2019 № 215/БТ «Про накладення штрафу на ПАТ АКБ «ІНДУСТРІАЛБАНК».

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У період з 24.09.2018 по 29.10.2018 Департаментом фінансового моніторингу проведено планову виїзну перевірку з питань дотримання ПАТ АКБ «ІНДУСТРІАЛБАНК» законодавства, яке регулює відносини у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення за період діяльності з 01.07.2014 по 01.08.2018.

Результати проведеної перевірки оформлені довідкою від 10.12.2018, у висновках якої зазначено про наявність випадків порушення ПАТ АКБ «ІНДУСТРІАЛБАНК»

вимог Закону України від 14.10.2014 № 1702-VII «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» (далі – Закон № 1702-VII), Положення про здійснення банками фінансового моніторингу, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 26.06.2015 № 417 (далі – Положення про фінмоніторинг № 417).

03.06.2019 Комітетом з питань нагляду та регулювання діяльності банків, нагляду (оверсайту) платіжних систем НБУ на підставі висновків, викладених у довідці було прийнято рішення №215/БТ «Про накладення штрафу на ПАТ АКБ «ІНДУСТРІАЛБАНК» за здійснення ризикової діяльності у сфері фінансового моніторингу.

У вказаному рішенні НБУ зазначено, що на ПАТ АКБ «ІНДУСТРІАЛБАНК» накладено штраф у зв'язку з тим, що під час перевірки виявлено, що Банк: не здійснив належних заходів щодо вивчення клієнтів ПАТ АКБ «ІНДУСТРІАЛБАНК»: ТОВ «ФК «Кредо - Інвест», ТОВ «АВІС - ІНВЕСТМЕНТС», ТОВ «ТД ПОЛІТЕХСІСТЕМС» та ТОВ «АЙУР ФІНАНС», передбачених у внутрішніх документах банку з питань фінансового моніторингу; не здійснив поглиблену перевірку вказаних підприємств в передбачених законодавством з питань запобігання легалізації кримінальних доходів/фінансування тероризму та внутрішніми документами банку випадках; не відмовляв відповідно до вимог статті 10 Закону № 1702-VII зазначеним вище клієнтам у проведенні фінансових операцій; не звертався із запитом до органів виконавчої влади, державних реєстраторів, правоохоронних органів, юридичних осіб, щодо вивчення та ідентифікації зазначених вище клієнтів, та їх фінансових операцій.

На підставі вказаних висновків Комітет з питань нагляду та регулювання діяльності банків, нагляду (оверсайту) платіжних систем НБУ дійшов висновку про здійснення банком ризикової діяльності за ознаками, передбаченими абзацами 14 та 16 пункту 3.3 глави 3 розділу I Положення про застосування Національним банком України заходів впливу, затвердженого постановою Правління НБУ від 17.08.2012 № 346 (далі – Положення № 346), що є порушенням статті 48 Закону України від 7 грудня 2000 року № 2121-III «Про банки і банківську діяльність» (далі – Закон № 2121-III).

Задовольняючи позов, суди попередніх інстанцій виходили із відсутності в діях позивача порушень у сфері фінансового моніторингу та ознак здійснення ризикової діяльності. Судами зазначено, що відповідачем не доведено, що діяльність банку загрожувала інтересам вкладників чи інших кредиторів банку. Суди прийшли до висновку, що під час реалізації наглядових повноважень відповідачем не дотримано однієї з обов'язкових складових принципу верховенства права – правової визначеності, НБУ в оспорюваному рішенні про застосування штрафних санкцій до ПАТ АКБ «ІНДУСТРІАЛБАНК» не навів чітких ознак ризикової діяльності банку, які можуть завдати шкоду інтересам клієнтів та кредиторам банку, не довів наявності таких ознак у діях банку.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Законом №1702-VII не визначене поняття «ризикова діяльність» банку або іншого суб`єкта первинного фінансового моніторингу та будь-яка діяльність до такої не віднесена.

При цьому, частиною другою статті 48 Закону №2121-III встановлено, що перелік ознак, наявність яких є підставою для висновку НБУ про провадження банком ризикової діяльності, що загрожує інтересам вкладників чи інших кредиторів банку, визначається нормативно-правовим актом Національного банку України та оприлюднюється у встановленому законом порядку.

Таким нормативним актом є Положення №346.

Проаналізувавши Положення № 346 в частині ознак ризикової діяльності, Верховний Суд погодився з висновками судів попередніх інстанцій, що вказаним Положенням визначено, що «ризикова діяльність» та «ризикова діяльність у сфері фінансового моніторингу» не є тотожними поняттями, оскільки визначаються та характеризуються різними ознаками, та відповідно до цього нормативного документа, в разі їх наявності, мають різні наслідки для банків. Такий висновок узгоджується із правовою позицією, викладеною в постановках Верховного Суду від 18.12.2019 у справі № 520/1636/19 та від 29.07.2020 у справі № 640/13564/19.

Окрему увагу в даній справі колегія суддів Верховного Суду приділила питанню «якості закону», наголосивши на тому, що чинне законодавство не містить визначення поняття «ризикова діяльність», а ознаки ризикової діяльності, визначені в пункті 3.3. глави 3 розділу I Положення №346, мають нечіткий та загальний характер й не містять об`єктивних критеріїв, тобто не відповідають вимогам «якості закону» та юридичної визначеності як складових принципу верховенства права, що не дозволяє банкам відокремлювати правомірну поведінку від протиправної та передбачати юридичні наслідки своєї поведінки.

Натомість, відсутність у законодавстві чітких ознак «ризикова діяльність» створює для банків небезпечну правову невизначеність, коли банк не може заздалегідь встановити, чи є відповідна діяльність забороненою, чи повинен банк заздалегідь припинити її здійснення та заборонити її клієнтам. З іншого боку, така правова невизначеність не виправдано розширює підстави для НБУ для застосування заходів впливу до банків за будь-яку правомірну дію виключно на підставі суб`єктивних суджень.

При цьому в пункті 3.3. глави 3 розділу I Положення № 346 наводяться примірні, а не конкретні ознаки діяльності, які, як визначено, лише «можуть бути» ризиковими. Більшість ознак - це загальний опис фінансових операцій банків та їх клієнтів без вказівки на конкретні фактори/критерії, що можуть свідчити про створення такими операціями надзвичайних та неприйнятних ризиків, загрозу інтересам вкладників чи інших кредиторів банку.

З урахуванням наведеного, оскільки НБУ не наведено чітких критеріїв, за якими було зроблено висновок про ризикову діяльність ПАТ АКБ «ІНДУСТРІАЛБАНК»

з наведенням конкретних правових норм, на підставі яких можна встановити, що здійснені клієнтами банку фінансові операції перераховані вище є ризиковою діяльністю банку, колегія суддів погоджується з висновками судів попередніх інстанцій про недотримання НБУ, як суб'єктом владних повноважень, під час реалізації наглядових повноважень одного з обов'язкових складових принципу верховенства права – правової визначеності, оскільки в рішенні про застосування штрафних санкцій до ПАТ АКБ «ІНДУСТРІАЛБАНК» він не навів чітких ознак ризикової діяльності банку, які можуть завдати шкоду інтересам клієнтів та кредиторам банку, не довів наявності таких ознак у діях банку.

Враховуючи те, що судом встановлено відсутність в діях позивача порушень у сфері фінансового моніторингу та ознак здійснення ризикової діяльності, й до того ж відповідачем не доведено, що діяльність банку загрожувала інтересам вкладників чи інших кредиторів банку, колегія суддів погоджується з висновками судів першої та апеляційної інстанцій про наявність підстав для визнання протиправним та скасування рішення НБУ від 03.06.2019 №215/БТ «Про накладення штрафу на ПАТ АКБ «ІНДУСТРІАЛБАНК».

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 25 червня 2021 року у справі № 640/10798/19 можна ознайомитися за посиланням: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/97911626>.

IV. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян

1. Про зміст частини четвертої статті 36 Закону України «Про публічні закупівлі»

У частині четвертій статті 36 Закону України «Про публічні закупівлі» не йдеться про тендерну документацію. Натомість є застереження до основних вимог до договору про закупівлю за результатами проведення її процедури та неможливість надалі зміни істотних умов договору про закупівлю вже після його підписання до виконання зобов'язань сторонами в повному обсязі, крім випадків, які встановлені в цій же правовій нормі. Невідповідність дати початку постачання електроенергії, вказаної у тендерній документації, даті, яка визначена в укладеному договорі між замовником та учасником за результатами проведення процедури закупівлі, не є порушенням у розумінні частини четвертої статті 36 цього Закону

05 травня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Східного офісу Держаудитслужби на рішення Дніпропетровського окружного адміністративного суду 03 серпня 2020 року та постанову Третього апеляційного адміністративного суду від 08 грудня 2020 року у справі № 160/4421/20 за позовом Комунального підприємства «Міський тролейбус» до Східного офісу Держаудитслужби, за участю третьої

особи – Товариства з обмеженою відповідальністю «ЕРНЕРІНГ», про визнання протиправним та скасування висновку

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

3 січня 2020 року КП «Міський тролейбус» як замовник, в електронній системі закупівель на веб-сайті <https://prozorro.gov.ua/> оприлюднило оголошення на проведення процедури відкритих торгів на закупівлю: предмет закупівлі, за кодом ДК 021:2015:09310000-5, - Електрична енергія (постачання електричної енергії) та тендерну документацію, затверджену рішенням тендерного комітету.

Так, за результатами проведених торгів 03 березня 2020 року переможцем визнано ТОВ «ЕРНЕРІНГ», внаслідок чого 16 березня 2020 року між КП «Міський тролейбус» та ТОВ «ЕРНЕРІНГ» укладений договір № 16/02 «Про постачання електричної енергії споживачу».

Згідно з наказом Східного офісу Держаудитслужби від 13 березня 2020 року за № 56 прийнято рішення про початок моніторингу відносно закупівлі за номером ID: UA-2020-01-13-001210-с, підставою для здійснення якого слугували дані автоматичних індикаторів ризиків та виявлені органом державного фінансового контролю ознаки порушення (порушень) законодавства у сфері публічних закупівель в інформації, оприлюдненій в електронній системі закупівель.

Моніторингом встановлено, що в порушення вимог частини четвертої статті 36 Закону України "Про публічні закупівлі" від 25 грудня 2015 року № 922-VIII, зі змінами (далі – Закон № 922-VIII), умови договору від 16 березня 2020 року № 16/02, укладеного за результатами торгів, відрізняються від змісту тендерної пропозиції вказаного учасника.

В резолютивній частині висновку про результати моніторингу закупівлі від 02 квітня 2020 року міститься зобов'язання щодо усунення порушення (порушень) законодавства у сфері публічних закупівель, а саме: здійснити заходи щодо усунення виявлених порушень та відповідно до частини восьмої статті 7-1 Закону № 922-VIII протягом п'яти робочих днів з дня оприлюднення висновку оприлюднити через електронну систему закупівель інформацію та/або документи, що свідчать про усунення порушення (порушень) законодавства у сфері публічних закупівель, викладених у висновку, або аргументовані заперечення до висновку, або інформацію про причини неможливості усунення виявлених порушень.

Задовольняючи позовні вимоги, суд першої та апеляційної інстанцій виходили з того, що встановлені відповідачем порушення, які викладені ним у спірному висновку, не відповідають змісту норми закону, яку ним наведено, а саме: частині четвертій статті 36 Закону № 922-VIII.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів першої та апеляційної інстанцій без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Органу державного фінансового контролю надано можливість здійснювати контроль за дотриманням законодавства у сфері публічних закупівель шляхом їх моніторингу, за результатами здійснення якого посадовою особою складається висновок про результати моніторингу закупівлі. При виявленні порушень

законодавства у сфері публічних закупівель орган державного фінансового контролю у висновку здійснює його опис та зазначає про спосіб його усунення.

Отже, з метою усунення виявленого під час моніторингу порушення вимог законодавства у сфері публічних закупівель у висновку міститься вимога зобов'язального характеру, яка є обов'язковою для виконання.

У справі, що розглядається, внаслідок проведеного відповідачем моніторингу закупівлі, унікальний номер UA-2020-01-13-001210-с, складено висновок № 180, в якому встановлено порушення вимог частини четвертої статті 36 Закону № 922-VIII. До таких висновків відповідач дійшов з огляду на невідповідність умов договору від 16 березня 2020 року № 16/02, укладеного між замовником КП «Міський тролейбус» та ТОВ «Ернерінг», умовам тендерної пропозиції учасника ТОВ «Ернерінг» щодо визначення строку поставки товару (електроенергії).

Зі змісту частини четвертої статті 36 Закону № 922-VIII, тобто порушення, яке встановлено контролюючим органом, передбачено що умови договору про закупівлю не повинні відрізнятися від змісту тендерної пропозиції за результатами аукціону (у тому числі ціни за одиницю товару) переможця процедури закупівлі або ціни пропозиції учасника у разі застосування переговорної процедури.

Визначення тендерної пропозиції міститься у пункті 30 частини першої статті 1 Закону № 922-VIII та означає пропозицію щодо предмета закупівлі або його частини (лота), яку учасник подає замовнику відповідно до вимог тендерної документації.

Предметом закупівлі у справі, що розглядається, є постачання електроенергії.

Відповідно до пункту 29 частини першої статті 1 Закону № 922-VIII тендерна документація – це документація щодо умов проведення публічних закупівель, що розробляється та затверджується замовником і оприлюднюється для вільного доступу на веб-порталі Уповноваженого органу та авторизованих електронних майданчиках. Тендерна документація не є об'єктом авторського права та/або суміжних прав;

У частині четвертій статті 36 Закону № 922-VIII також визначено, що істотні умови договору про закупівлю не можуть змінюватися після його підписання до виконання зобов'язань сторонами в повному обсязі, крім випадків, передбачених цією статтею.

Верховний Суд зазначив, що вказана норма передбачає випадки зміни істотних умов договору, які можуть виникати після його підписання.

Судом звернуто увагу на частину першу статті 36 Закону № 922-VIII, в якій визначено, що договір про закупівлю укладається відповідно до норм Цивільного кодексу України та Господарського кодексу України з урахуванням особливостей, визначених цим Законом.

Визначення ж істотних умов договору містяться у статті 638 Цивільного кодексу України та означають умови про предмет договору, умови, що визначені законом як істотні або є необхідними для договорів даного виду, а також усі ті умови, щодо яких за заявою хоча б однієї із сторін має бути досягнуто згоди. Також за приписами статті 180 Господарського кодексу України зміст господарського договору становлять умови договору, визначені угодою його

сторін, спрямованою на встановлення, зміну або припинення господарських зобов'язань, як погоджені сторонами, так і ті, що приймаються ними як обов'язкові умови договору відповідно до законодавства.

Як вбачається з оскаржуваного висновку дата початку постачання електроенергії, яка вказана у додатку № 1 до проекту договору, а саме 1 січня 2020 року, відрізняється з умовами укладеного між замовником та ТОВ «ЕРНЕРІНГ» договору від 16 березня 2020 № 16/02 про постачання електричної енергії споживачу, в якому зазначено про початок постачання електричної енергії з 19 березня 2020 року. Також в оскаржуваному висновку вказано, що у договорі від 16 березня 2020 року № 16/02 про постачання електричної енергії споживачу міститься пункт 2.2, в якому визначено, що очікуваний обсяг постачання електричної енергії на період з 19 березня 2020 року по 31 грудня 2020 року становить 18 682 210 кВт*год та відповідає очікуваному обсягу електричної енергії, заявленому оператором систем розподілу або за формою затверджену цим договором. Проте в проекті договору, що є додатком № 2 до тендерної документації та в проекті договору, який міститься в тендерній пропозиції ТОВ «ЕРНЕРІНГ», зазначений пункт відсутній. Поряд із зазначеним, вказаний у договорі обсяг постачання електричної енергії у кількості 18 682 210 кВт*год відповідно до Додатку № 4 до тендерної документації на закупівлю товару є обсягом, який є загалом на 12 місяців 2020 року.

Верховний Суд дійшов висновку, що обсяг постачання електричної енергії, а саме 18 682 210 кВт*год як в укладеному договорі, так і в поданій тендерній документації, є незмінним. Натомість дата початку постачання електроенергії в укладеному договорі відрізняється з датою початку, вказаної в тендерній документації. При цьому договір укладено між замовником і учасником за результатами проведення процедури закупівлі 16 березня 2020 року, а тому цілком очевидно є дата початку постачання електроенергії з 19 березня 2020 року, а не з 1 січня цього ж року, як це вказано у додатку № 1 до проекту договору під час надання тендерної документації.

Крім того у частині четвертій статті 36 Закону № 922-VIII не йдеться мова про тендерну документацію. Натомість є застереження до основних вимог до договору про закупівлю за результатами проведення її процедури та неможливість в подальшому зміни істотних умов договору про закупівлю вже після його підписання до виконання зобов'язань сторонами в повному обсязі, крім випадків, які встановлені в цій же правовій нормі.

Верховний Суд вказав, що в оскаржуваному ж висновку відповідача йдеться мова про невідповідність дати початку постачання електроенергії, вказаної у тендерній документації, дати, яка визначена в укладеному договорі між замовником та учасником за результатами проведення процедури закупівлі, що не є порушенням в розумінні частини четвертої статті 36 Закону № 922-VIII.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 05 травня 2021 року у справі № 160/4421/20 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96706697>.

2. Про підстави анулювання дозволів на придбання, зберігання і носіння зброї та боєприпасів

Перебування особи на обліку в лікаря-нарколога є безумовною підставою для анулювання наданих йому дозволів на придбання, зберігання і носіння зброї та боєприпасів

20 травня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління Національної поліції в Рівненській області на постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 04 березня 2019 року у справі № 817/323/18 за позовом ОСОБА_1 до Головного управління Національної поліції в Рівненській області, начальника сектору контролю за обігом зброї у сфері дозвільної системи УПД ГУ НП України в Рівненській області капітана поліції Самсонюка О.Л., інспектора сектору контролю за обігом зброї у сфері дозвільної системи УПД ГУ НП України в Рівненській області майора поліції Омелянчука С.В. про визнання протиправним та скасування висновку, визнання дій протиправними

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У ОСОБА_1 були наявні дозвіл на право зберігання та носіння зброї "Вій" к. 99 мм, дозвіл на право зберігання та носіння мисливської гладкоствольної рушниці Benelli Raffaello 13 Black к. 12, дозвіл на право зберігання та носіння зброї Browning Bar к. 30-06.

В ході проведення перевірки було встановлено, що громадянин ОСОБА_1 надавав до органів дозвільної системи під час проведення перереєстрації (продовження терміну дії дозволу) 30.08.2017 документи, що підтверджують його членство у Квасилівському громадському формуванні з охорони громадському порядку "Правопорядок". Однак, як стало відомо контролюючим посадовим особам, із довідки за підписом керівника вищевказаного формування, позивач із 03.01.2018 був виключений з числа членів вказаного громадського формування у зв'язку із тим, що він не приймає участі в забезпеченні охорони громадського порядку на території Квасилівської селищної ради.

Враховуючи даний факт, інспектором сектору контролю за обігом зброї у сфері дозвільної системи УПД ГУ НП України в Рівненській області складено висновок "Про анулювання дозволу від 21.05.2015 №К-518 на носіння та зберігання пристрою для відстрілу патронів споряджених гумовою кулею "Вій", кал. 9 мм., № НОМЕР_1".

Відповідно до протоколу вилучення (добровільної здачі) зброї від 04.01.2018 відповідачем-1 у зв'язку з порушенням позивачем правил реєстрації вилучено у позивача зброю: "Вій" к. 99 мм, мисливську гладкоствольну рушницю Benelli Raffaello 13 Black к. 12 та зброю Browning Bar к. 30-06.

17.01.2018 на виконання п.4 Наказу МВС України від 21.08.1998 №622, ДОП СП Рівненського РВП Рівненського ВП ГУНП в Рівненській області ОСОБА_7 було складено висновок про анулювання дозволу на зберігання і носіння гладкоствольної

мисливської зброї "Benelli Rafaello", 12 кал. та зобов'язано позивача реалізувати зброю через спеціалізований магазин або переоформити на іншу особу у 15-денний термін. Висновок містить застереження, що позивач перебуває на диспансерному обліку у лікаря-нарколога в КЗ "РОЦПЗН" з 2007 року.

17.01.2018 з тих же підстав (перебування позивача на диспансерному обліку у лікаря-нарколога в КЗ "РОЦПЗН" з діагнозом: психічні та поведінкові розлади внаслідок вживання опіоїдів) начальником СКОЗ СДС УПД ГУНП в Рівненській області було складено висновок на анулювання дозволу на зберігання і носіння карабіна "Browning bar" кал. 30-06. Також зобов'язано реалізувати або переоформити на іншу особу вилучений пристрій "Вій" у 15-ти денний термін.

Не погоджуючись з вказаними висновками відповідачів та співвідповідача, позивач звернувся з позовом до суду.

Задовольнивши частково позовні вимоги, суд апеляційної інстанції, зокрема зазначив, що в матеріалах справи відсутні будь-які докази того, що позивач систематично (два чи більше разів) зловживав спиртними напоями, вживав наркотичні засоби без призначення лікаря або інших одурманюючих засобів.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасував постанову апеляційного адміністративного суду, та залишив в силі рішення суду першої інстанції.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до п.4 Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів, затвердженої Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 21 серпня 1998 року №622, згідно з пунктом 22 статті 11 Закону України "Про міліцію" органам внутрішніх справ надано право, крім іншого: анулювати дозволи на придбання, зберігання і носіння зброї, основних частин зброї, пристроїв та боєприпасів, видані громадянам, які зловживають спиртними напоями, вживають наркотичні засоби без призначення лікаря, інші одурманюючі засоби, хворіють на психічні захворювання, та в інших випадках, передбачених законодавством; анулювати дозволи на придбання, зберігання та носіння зброї, основних частин зброї та пристроїв, видані громадянам, у випадках, передбачених пунктом 5.1 глави 5 цього розділу.

Верховним Судом встановлено, що органи внутрішніх справ мають право анулювати надані дозволи на придбання, зберігання і носіння зброї та боєприпасів, видані громадянам, зокрема, у разі наявності даних про систематичне (два чи більше разів) порушення такими особами громадського порядку, зловживання спиртними напоями, вживання наркотичних речовин без призначення лікаря, інших одурманюючих засобів, скоєння насильства в сім'ї, що підтверджується документально. При цьому, виноситься мотивований висновок, у якому викладаються підстави прийняття такого рішення.

Судом першої інстанції встановлено, що відповідно до наявної в матеріалах справи довідки Комунального закладу "Рівненський обласний центр психічного здоров'я населення" Рівненської обласної ради від 16.01.2018 №113 ОСОБА_1, житель АДРЕСА_1, перебуває на диспансерному обліку у лікаря-нарколога з 2007 року з діагнозом: психічні та поведінкові розлади внаслідок вживання опіоїдів.

Верховний Суд вказав на помилковість висновків апеляційного суду про те, що обставини справи не свідчать саме про систематичність (два чи більше разів) зловживання позивачем спиртними напоями, наркотичними засобами без призначення лікаря або іншими одурманюючими засобами, оскільки сам факт перебування позивача на диспансерному обліку у лікаря-нарколога з 2007 року з діагнозом «психічні та поведінкові розлади внаслідок вживання опіоїдів» свідчить безпосередньо про систематичність та хронічність такого захворювання.

При цьому предметом розгляду цієї справи є саме правомірність анулювання позивачу дозволів на придбання, зберігання і носіння зброї та боєприпасів, а не наявність чи відсутність підстав для видачі таких дозволів у попередні періоди.

Верховний Суд погодився з висновками суду першої інстанції про те, що перебування позивача станом на дату прийняття оскаржуваних висновків на обліку у лікаря-нарколога є безумовною підставою для анулювання наданих йому дозволів на придбання, зберігання і носіння зброї та боєприпасів.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 20 травня 2021 року у справі № 817/323/18 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97054883>.

3. Про правову природу рішення Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері комунальних послуг

Рішення Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері комунальних послуг з питань установлення цін та тарифів, у тому числі на послуги з централізованого постачання гарячої води для потреб управителів багатоквартирних будинків, є за своєю юридичною природою нормативно-правовим актом

27 травня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Сумської міської ради на рішення Окружного адміністративного суду міста Києва від 27 квітня 2018 року та постанову Київського апеляційного адміністративного суду від 31 липня 2018 року у справі № 826/19540/16 за позовом Сумської міської ради, ОСОБА_1 до Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, за участю третьої особи – Товариства з обмеженою відповідальністю «Сумитеплоенерго» – про скасування постанови в частині.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Сумська міська рада та Сумський міський голова ОСОБА_1 звернулися до суду з позовом, в якому просили визнати протиправною і скасувати постанову Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики

та комунальних послуг від 09 червня 2016 року № 1102 «Про внесення змін до постанови Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг від 31 березня 2015 року №1169» в частині внесення змін у пункті 1, а саме: «в абзацах другому і третьому підпункту 32 цифри «34,73» і «32,11» замінити відповідно цифрами «60,53» і «55,85»» та скасувати додаток 32 до постанови Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг від 09 червня 2016 року № 1102 «Про внесення змін до постанови Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг від 31 березня 2015 року №1169».

На обґрунтування позовних вимог позивачі посилалися на те, що оскаржувана постанова є протиправною, оскільки прийнята з порушенням процедури прийняття нормативно-правових актів, без належного економічного обґрунтування та без дотримання необхідного балансу між будь-якими несприятливими наслідками для прав, свобод та інтересів особи і цілями, на досягнення яких вона спрямована.

Відмовляючи у задоволенні позовних вимог, суди першої та апеляційної інстанцій виходили з того, що позивачі не довели порушення відповідачем встановленої процедури та форми прийняття рішення. Спірне рішення за своєю формою відповідає встановленим вимогам та прийнято з дотриманням встановленої процедури. Суд апеляційної інстанції також виходив з того, що постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері комунальних послуг № 1102 не є регуляторним актом в силу Закону України «Про природні монополії».

Верховний Суд касаційну скаргу Сумської міської ради задовольнив частково.

Рішення Окружного адміністративного суду міста Києва від 27 квітня 2018 року в справі № 826/19540/16 залишено без змін. Постанову Київського апеляційного адміністративного суду від 31 липня 2018 року в справі № 826/19540/16 змінено в частині мотивування. В решті - залишено без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Аналізу статті 10 Закону України «Про державне регулювання у сфері комунальних послуг», статті 31 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» та статті 20 Закону України «Про теплопостачання» тарифи на комунальні послуги суб'єктів природних монополій та суб'єктів господарювання на суміжних ринка повинні забезпечувати відшкодування всіх економічно обґрунтованих планованих витрат на їх виробництво з урахуванням планованого прибутку. Встановлення цін/тарифів на житлово-комунальні послуги нижче розміру економічно обґрунтованих витрат на їх виробництво не допускається. Тарифи повинні враховувати собівартість теплової енергії і забезпечувати рентабельність суб'єкта господарювання.

При цьому, Комісія відповідно до пункту 4.3. Процедури встановлення тарифів на послуги централізованого опалення та централізованого постачання гарячої води, затвердженої постановою Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері комунальних послуг від 20 червня 2014 року № 766, має право

змінювати/коригувати тарифи, що, відповідно, здійснюється за процедурою внесення змін до акту, яким ці тарифи встановлені.

Коригування тарифів на послуги з централізованого опалення та послуги з централізованого постачання гарячої води, що надаються населенню суб'єктами господарювання, які є виконавцями цих послуг викликано в першу чергу із зміною тарифів на теплову енергію з липня 2016 року, що було обумовлено відповідними змінами до діючого законодавства України, які суттєво вплинули на рівень зазначених тарифів.

Колегія суддів Верховного Суду зазначила, що Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері комунальних послуг, керуючись вимогами чинного законодавства, зокрема, статтею 15 Закону України «Про теплопостачання», згідно з якою державне регулювання діяльності у сфері теплопостачання провадиться у формі регулювання тарифів на виробництво, транспортування та постачання теплової енергії з урахуванням змін цін на енергоносії та інших витрат, та повноваженнями, визначеними Положенням про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері комунальних послуг, встановлені економічно обґрунтовані тарифи на теплову енергію для суб'єктів природних монополій та суб'єктів господарювання на суміжних ринках, ліцензування діяльності яких здійснюється Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері комунальних послуг.

Разом з тим, колегія суддів Верховного Суду не погодилася з висновками суду апеляційної інстанції про те, що постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері комунальних послуг № 1102 не є регуляторним актом.

Указом Президента України від 10 вересня 2014 року № 715/2014 на виконання Закону України «Про природні монополії», «Про електроенергетику», «Про державне регулювання у сфері комунальних послуг» затверджено Положення про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг згідно якого вбачається, що рішення Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері комунальних послуг з питань установа цін та тарифів, у тому числі на послуги з централізованого постачання гарячої води для потреб управителів багатоквартирних будинків, є за своєю юридичною природою нормативно-правовим актом.

Аналіз змісту спірної постанови Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері комунальних послуг свідчить, що ця постанова встановлює тарифи на послуги з централізованого постачання гарячої води для потреб управителів багатоквартирних будинків, її норми поширюються на невизначене коло осіб та розраховані на неодноразове застосування, що в свою чергу дає підстави вважати, що така постанова є нормативно-правовим актом.

Загальновизнано, що нормативно-правовий акт – це письмовий документ компетентного органу держави, уповноваженого нею органу місцевого самоврядування чи іншого суб'єкта, в якому закріплено забезпечуване нею формально обов'язкове правило поведінки загального характеру (юридична норма).

Такий акт приймається як шляхом безпосереднього волевиявлення народу, так і уповноваженим на це суб'єктом за встановленою процедурою.

Загальний характер юридичних норм, встановлених або санкціонованих державою у нормативно-правових актах, полягає у тому, що ці норми розраховані на регулювання групи (виду) кількісно невизначених суспільних відносин, адресовані кількісно невизначеному колу неперсоніфікованих суб'єктів, не вичерпують свою обов'язковість певною кількістю її застосувань, тобто юридично діють безперервно, а їх чинність скасовується за спеціальною процедурою чи припиняється через настання певної події або дати.

З огляду на вказане нормативно-правовий акт містить загальнообов'язкові правила поведінки (юридичні норми), тоді як акт застосування норм права (індивідуальний акт) - індивідуально-конкретні приписи, що є результатом застосування норм права; вимоги нормативно-правового акту стосуються всіх суб'єктів, які опиняються у нормативно регламентованій ситуації, а акт застосування норм права адресується конкретним суб'єктам і створює права та/чи обов'язки лише для цих суб'єктів; нормативно-правовий акт регулює певний вид (групу) суспільних відносин, а акт застосування норм права - конкретну життєву ситуацію; нормативно-правовий акт діє впродовж тривалого часу та не вичерпує дію фактами його застосування, тоді як дія акта застосування норм права закінчується, вичерпується у зв'язку з його застосуванням до конкретних правовідносин.

Аналогічна правова позиція міститься у постановах Верховного Суду від 14 грудня 2020 року у справі № 640/12695/19, від 31 березня 2021 року у справі № 640/17408/19 та постановах Великої Палати Верховного Суду від 16 жовтня 2018 року у справі № 9901/415/18 та від 18 грудня 2018 року у справі № 9901/657/18.

Враховуючи викладене Верховний Суд вказав про безпідставність висновку суду апеляційної інстанції про те, що постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері комунальних послуг № 1102 не є регуляторним актом.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 27 травня 2021 року у справі № 826/19540/16 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97218731>.

4. Про протиправність включення відділів державної реєстрації актів цивільного стану до плану здійснення заходів державного нагляду (контролю) Держпродспоживслужби

Чинним законодавством України закріплено можливість надання відділами державної реєстрації актів цивільного стану платних послуг згідно з переліком, проте в них не йдеться про запровадження державних регульованих цін на такі послуги і не уповноважено Міністерство юстиції України, а тим більше його територіальні органи здійснювати державне регулювання відповідних цін

24 червня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Новомиkolaївського районного

відділу державної реєстрації актів цивільного стану Південно-Східного міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Дніпро) на рішення Запорізького окружного адміністративного суду від 26 серпня 2020 року та постанову Третього апеляційного адміністративного суду від 19 січня 2021 року у справі № 280/3032/20 за позовом Новомиколаївського районного відділу державної реєстрації актів цивільного стану Південно-Східного міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Дніпро) до Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів, Головного управління Держпродспоживслужби в Запорізькій області про визнання дій протиправними, визнання протиправним і скасування рішення

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Наказом Держпродспоживслужби від 28.11.2019 №1160 затверджено План здійснення заходів державного нагляду (контролю) Держпродспоживслужби на 2020 рік (надалі – Наказ №1160), до якого як суб'єкта господарювання включено відділ ДРАЦС, із визначенням дати початку здійснення заходу – 29.04.2020 та строку його проведення – 5 днів.

14 квітня 2020 року відділ ДРАЦС отримав від Головного управління Держпродспоживслужби в Запорізькій області повідомлення від 10.03.2020 №170 про проведення планового заходу з державного нагляду (контролю) у період з 29.04.2020 по 05.05.2020.

У запланований період заходи з державного нагляду (контролю) щодо відділу ДРАЦС не проводилися у зв'язку із встановленням на території України карантину.

Звертаючись з позовом про скасування Наказу №1160, позивач вказував на відсутність у органів Держпродспоживслужби повноважень проводити перевірку відділу ДРАЦС, який не є суб'єктом господарювання та надає платні послуги, ціна на які не підлягає державному регулюванню.

Суди першої та апеляційної інстанцій дійшли висновку про правомірність включення відділу ДРАЦС до плану здійснення заходів державного нагляду (контролю) Держпродспоживслужби на 2020 рік, оскільки позивач вважається суб'єктом господарювання при наданні платних послуг, а ціна на ці послуги підлягає державному регулюванню.

Верховним Судом задоволено частково касаційну скаргу позивача, рішення судів попередніх інстанцій скасовано в частині відмови в задоволенні позовних вимог про визнання протиправним і скасування наказу Держпродспоживслужби від 28.11.2019 №1160 «Про затвердження річного плану здійснення заходів державного нагляду (контролю) Держпродспоживслужби на 2020 рік» в частині включення позивача до Річного плану здійснення заходів державного нагляду (контролю) Держпродспоживслужби на 2020 рік.

Постановлено нове рішення, яким позов у цій частині задоволено. В іншій частині рішення судів першої та апеляційної інстанцій залишено без змін.

ОЦІНКА СУДУ

З аналізу норм Закону України від 21.06.2012 №5007-VI «Про ціни і ціноутворення» (далі – Закон 5007-VI) вбачається, що Держпродспоживслужба уповноважена

здійснювати державний контроль у сфері ціноутворення шляхом проведення планових і позапланових перевірок суб'єктів господарювання, які застосовують державні регульовані ціни.

Кабінет Міністрів України безпосередньо здійснює державне регулювання цін, зокрема, шляхом установлення обов'язкових для застосування суб'єктами господарювання фіксованих чи граничних цін, або уповноважує відповідні органи виконавчої влади затвердити (установити) державні регульовані ціни на визначений Урядом перелік товарів, якщо інше не встановлено законом.

Постановою Кабінету Міністрів України від 15.12.1996 №1548 «Про встановлення повноважень органів виконавчої влади та виконавчих органів міських рад щодо регулювання цін (тарифів)» затверджено повноваження Мінінфраструктури, Адміністрації Держспецзв'язку, МОН, МОЗ, інших міністерств та центральних органів виконавчої влади, до сфери управління яких належать навчально-виховні заклади, МВС, Мінсоцполітики, Мінекономіки, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій щодо регулювання цін і тарифів на окремі види продукції, товарів і послуг, зокрема: встановлення тарифів на перевезення пасажирів і вантажів залізничним транспортом, аеропортових і портових зборів, граничних тарифів за послуги конфіденційного зв'язку, граничного розміру плати за проживання в студентських гуртожитках, граничних цін на технічні та інші засоби реабілітації для осіб з інвалідністю, тарифів і платних послуг, що надаються державними установами ветеринарної медицини, тарифів на платні послуги, що надаються лікувально-профілактичними державними і комунальними закладами охорони здоров'я тощо.

Цією постановою Кабінет Міністрів України не уповноважив Міністерство юстиції України здійснювати державне регулювання цін і тарифів у процесі реалізації покладених на це міністерство завдань і функцій.

Водночас, згідно з частиною третьою статті 20 Закону України від 01.07.2010 №2398-VI «Про державну реєстрацію актів цивільного стану» відділи державної реєстрації актів цивільного стану можуть надавати платні послуги, перелік яких затверджується Кабінетом Міністрів України. Порядок надання платних послуг затверджується Міністерством юстиції України. Кошти, одержані від надання платних послуг, зараховуються до державного бюджету.

Постановою Кабінету Міністрів України від 22.12.2010 №1168 затверджений Перелік платних послуг, які можуть надаватися відділами державної реєстрації актів цивільного стану. Згідно з пунктом 9 Порядку надання платних послуг відділами державної реєстрації актів цивільного стану, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 27.12.2010 №3335/5 (у редакції, чинній на момент виникнення спірних правовідносин), розмір плати за надання платних послуг відділами державної реєстрації актів цивільного стану затверджується головними територіальними управліннями юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, в областях, містах Києві та Севастополі.

Верховним Судом встановлено, що у 2019 році розмір плати за надання платних послуг відділами ДРАЦС Запорізької області був затверджений наказом Головного управління юстиції у Запорізькій області від 07.06.2011 №583/04, а з 01.08.2019 - наказом Головного територіального управління юстиції у Запорізькій області від 11.07.2019 року №128/04.

Верховний Суд з аналізу положень законодавства, що регламентує порядок надання відділами державної реєстрації актів цивільного стану платних послуг, дійшов висновку, що Законом України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану» і постановою Кабінету Міністрів України від 22.12.2010 №1168 закріплено можливість надання відділами державної реєстрації актів цивільного стану платних послуг згідно з переліком, проте у них не йдеться про запровадження державних регульованих цін на такі послуги і також не уповноважено Міністерство юстиції України, а тим більше його територіальні органи здійснювати державне регулювання відповідних цін.

У свою чергу характер платних послуг, які згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 22.12.2010 №1168 можуть надаватися відділами державної реєстрації актів цивільного стану, не свідчить про їхній визначальний вплив на загальний рівень і динаміку цін, істотну соціальну значущість або можливість їх надання виключно названими суб'єктами.

Верховний Суд зазначив, що внаслідок неправильного тлумачення судами попередніх інстанцій законів України «Про ціни і ціноутворення» і «Про державну реєстрацію актів цивільного стану», а також незастосування постанови Кабінету Міністрів України від 15.12.1996 №1548 «Про встановлення повноважень органів виконавчої влади та виконавчих органів міських рад щодо регулювання цін (тарифів)», яка підлягала застосуванню, суди помилково ототожнили встановлення розміру плати за надання державним органом певних послуг із установленням державних регульованих цін на відповідні послуги, не врахувавши сутність останніх, мету і порядок їх запровадження.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 24 червня 2021 року у справі № 280/3032/20 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97881303>.

5. Про порядок надання безоплатної правової допомоги

Відсутність чіткої відповіді на поставлене питання у зверненні про надання безоплатної первинної правової допомоги відповідно до Закону України «Про безоплатну правову допомогу» свідчить про протиправну бездіяльність суб'єкта надання безоплатної первинної правової допомоги стосовно його розгляду, а також про те, що такий суб'єкт не надав правової допомоги з правових питань, поставлених у зверненні

23 червня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на постанову П'ятого апеляційного адміністративного суду від 21 жовтня 2020 року, у справі

№ 420/2752/20 за позовом ОСОБА_1 до Управління з питань охорони об'єктів культурної спадщини Одеської міської ради про визнання дій протиправними, зобов'язання вчинити певні дії

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач та ОСОБА_2 18 грудня 2019 року звернулися до Управління зі зверненням про надання безоплатної первинної правової допомоги відповідно до Закону України «Про безоплатну правову допомогу», з проханням надати роз'яснення з правових питань, а саме: чи є пам'ятка культурної спадщини місцевого значення за охоронним номером 4-Од, яка розташована за адресою: АДРЕСА_1, об'єктом природно-заповідного фонду, історико-культурного та оздоровчого призначення, що має особливу екологічну, оздоровчу, наукову, естетичну та історико-культурну цінність. У розумінні статті 9, частин 1 та 4 статті 10 Закону України «Про безоплатну правову допомогу», суб'єктом надання безоплатної первинної правової допомоги з питань порушених у зверненні є саме відповідач.

Відповідачем 18 березня 2020 року позивачу надано відповідь №01-30/138 згідно з якою відповідач є виконавчим органом Одеської міської ради, який здійснює у м. Одесі функції уповноваженого органу охорони культурної спадщини та повноваження управління відповідно до його компетенції у сфері охорони культурної спадщини встановлені частиною 2 статті 6 Закону України «Про охорону культурної спадщини», серед яких відсутні повноваження у сфері земельних та приватизаційних відносин, повноваження щодо тлумачення законів, правових норм, нормативно-правових актів, а також управління не є уповноваженим органом Державного кадастру.

Крім того вказано, що будівля за адресою: АДРЕСА_1, належить до об'єктів культурної спадщини, прийнята під охорону держави рішенням Одеського облвиконкому від 17 квітня 2020 року №167, як пам'ятка архітектури та містобудування місцевого значення.

Скасовуючи рішення суду першої інстанції та відмовляючи в задоволенні позову суд апеляційної інстанції дійшов висновку, що відповідачем в межах повноважень та за наявними даними ОСОБА_1 було надано вичерпну відповідь стосовно вказаного нею у зверненні об'єкту культурної спадщини, а також проінформовано про права та обов'язки щодо цього об'єкту культурної спадщини, надано роз'яснення щодо порядку реалізації прав, обмежень щодо використання об'єкту культурної спадщини.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасував постанову апеляційного адміністративного суду, та залишив в силі рішення суду першої інстанції.

ОЦІНКА СУДУ

Діючим законодавством України встановлено обов'язок суб'єкта надання безоплатної первинної правової допомоги в Україні надати відповідь на звернення про надання безоплатної первинної правової допомоги у встановлений Законом строк, а саме: з питань, що віднесені до їх повноважень, зобов'язані надати такі послуги протягом 30 календарних днів з дня надходження звернення та/або якщо

питання, порушені у зверненні, не належать до компетенції органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування, до якого надійшло звернення особи, такий орган протягом п'яти календарних днів повинен надіслати це звернення до відповідного органу та повідомити про це особу, яка подала звернення.

Верховний Суд зазначив, що зі змісту спірних правовідносин, що склались у цій справі вбачається, що позивач, звертаючись до відповідача, просила надати роз'яснення з правових питань, а саме: чи є пам'ятка культурної спадщини місцевого значення за охоронним номером 4-Од, яка розташована за адресою: АДРЕСА_1, об'єктом природно-заповідного фонду, історико-культурного та оздоровчого призначення, що має особливу екологічну, оздоровчу, наукову, естетичну та історико-культурну цінність.

Разом з тим, відповідно до змісту Листа-відповіді №01-30/138 від 18 березня 2020 року, відповідачем чіткої, та однозначної відповіді на поставлене ОСОБА_1 у зверненні від 18 лютого 2020 року про надання безоплатної первинної правової допомоги, питання, чи є пам'ятка культурної спадщини місцевого значення за охоронним номером 4-Од, яка розташована за адресою: АДРЕСА_1, об'єктом природно-заповідного фонду, оздоровчого призначення, що має особливу екологічну, оздоровчу, наукову, естетичну та історико-культурну цінність, не надано.

Роз'яснення, що надані відповідачем, стосуються, зокрема, питань, з якими позивач не зверталась у вказаному зверненні. В свою чергу, відповідачем у зазначеній відповіді не вказано, що питання, порушені у зверненні, не належать до їх компетенції, а звернення не передавалося до іншого органу.

Верховний Суд вважав помилковим висновок суду апеляційної інстанції щодо надання відповідачем в межах повноважень та за наявними даними вичерпної інформації стосовно вказаного ОСОБА_1 у зверненні об'єкту культурної спадщини, оскільки відсутність чіткої відповіді на поставлене у зверненні про надання безоплатної первинної правової допомоги відповідно до Закону №3460-VI питання, не зважаючи на надсилання ОСОБА_1 листа №01-30/138 від 18 березня 2020 року, свідчить про те, що відповідач не надав правової допомоги з правових питань поставлених у зверненні.

З урахуванням вищенаведених обставин у справі, колегія суддів Верховного Суду погодилася з висновками суду першої інстанції щодо наявності протиправної бездіяльності відповідача як суб'єкта владних повноважень стосовно розгляду поданого позивачем звернення та, в свою чергу, зобов'язання відповідача повторно розглянути звернення ОСОБА_1.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 23 червня 2021 року у справі № 420/2752/20 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97881149>.

6. Про визначення критеріїв відсутності встановлення замовником дискримінаційних умов під час проведення публічних закупівель

Закони України «Про захист економічної конкуренції» та «Про публічні закупівлі» не визначають, що наявність двох і більше виробників певної продукції є доказом

відсутності дискримінації, проте відсутність такої норми не є перешкодою для урахування такого критерію під час оцінки доводів скаржника щодо встановлення замовником дискримінаційних умов

30 червня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ТОВ "Перший трубний завод" на рішення Окружного адміністративного суду міста Києва від 23 жовтня 2018 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 19 лютого 2019 року, у справі № 826/7945/18 за позовом ТОВ "Перший трубний завод" до Антимонопольного комітету України, за участю третьої особи - комунального підприємства Вінницької міської ради "Вінницяміськтеплоенерго", про визнання протиправним та скасування рішення

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивачем 04.04.2018 подано скаргу №211 до постійно діючої адміністративної колегії Антимонопольного комітету України у сфері державних закупівель про порушення КП Вінницької міської ради «Вінницяміськтеплоенерго» порядку проведення процедури закупівлі «СРВ 021:2015-44160000-9 – Магістралі, трубопроводи, труби, обсадні труби, тьюбінги та супутні вироби», оголошення про проведення якої оприлюднене на веб-порталі Уповноваженого органу (prozorro.gov.ua) за № UA-2018-03-07-001618-с.

За результатом розгляду скарги позивача, постійною діючою адміністративною колегією Антимонопольного комітету України з розгляду скарг про порушення у сфері публічних закупівель прийнято рішення від 24 квітня 2018 року №3905-р/пк-пз про відмову у задоволенні скарги від 04 квітня 2018 року № UA-2018-03-07-001618-с.

Не погодившись з таким рішенням, позивач звернувся до суду з позовом.

Відмовляючи в задоволенні позову суди першої та апеляційної інстанцій дійшли висновку, що відповідач обґрунтовано та правомірно відмовив у задоволенні скарги позивача.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів першої та апеляційної інстанцій без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Позивач зазначав, що замовником порушено законодавство у сфері публічних закупівель, зокрема норми Закону України «Про публічні закупівлі» у частині встановлення дискримінаційних вимог у технічній документації, обґрунтовуючи це тим, що вимоги, заявлені замовником у пунктах 2, 8, 12 додатку 1 до технічної документації, щодо коефіцієнта теплопровідності не більше 0,027 Вт/(м*К) та циклопентанового вспінення, не передбачені ДСТУ Б.В.2.5.-31-2007 та ГСТУ 34-204-88-002. При цьому, дискримінаційні вимоги пов'язані з установленням замовником технології виробництва предмета закупівлі, проте ДСТУ Б.В.2.5.-31-2007 та ГСТУ 34-204-88-002 не встановлює конкретні марки пінополіуретану та конкретний метод вспінення (циклопентан, водне та інше), що дає можливість виготовляти

предмет закупівлі й іншими технологіями (вспіненням), який буде відповідати наведеним вище характеристикам.

Верховний Суд зазначив, що зі змісту положень статті 22 Закону № 922-VIII можна дійти висновку, що цей Закон обмежує умови щодо визначення у тендерній документації конкретної торговельної марки, фірми, патенту, конструкції або типу предмета закупівлі, джерело його походження або виробника, проте не забороняє визначати в технічній специфікації тендерної документації технології (способу) виготовлення предмета закупівлі.

Наведене дає підстави для висновку, що замовник має право вибору технології виготовлення продукції, яка є предметом закупівлі, та не обмежений у можливості встановлювати вимоги, які спрямовані на забезпечення задоволення його потреб у продукції з відповідними технічними характеристиками. Відповідність продукції позивача вимогам певних стандартів, які вказані у технічній документації, не забороняє замовнику у такій документації встановлювати інші вимоги щодо предмета закупівлі, які відповідатимуть його потребам.

Аналогічна правова позиція викладена в постановках Верховного Суду від 11 лютого 2020 року у справі №826/1459/17, від 17 березня 2020 року у справі №826/5632/18 та від 07 травня 2020 року у справі №826/7059/18. Зокрема, у вказаних справах Верховний Суд зазначив, що вимога тендерної документації про використання циклопентанової системи вспінення не є дискримінаційною.

Верховний Суд вказав, що за наведеним у Законі України «Про захист економічної конкуренції» визначенням, економічна конкуренція (конкуренція) - змагання між суб'єктами господарювання з метою здобуття завдяки власним досягненням переваг над іншими суб'єктами господарювання, внаслідок чого споживачі, суб'єкти господарювання мають можливість вибрати між кількома продавцями, покупцями, а окремий суб'єкт господарювання не може визначати умови обороту товарів на ринку.

За змістом оскаржуваного рішення відповідача в спірній його частині, висновок про відсутність підстав для задоволення скарги позивача обґрунтований тим, що продукція щонайменше двох виробників відповідає технічним та якісним характеристикам тендерної документації, а отже, відсутні обмеження конкуренції та дискримінації учасників з боку замовника.

Судами попередніх інстанцій з матеріалів справи встановлено, що замовником надано на розгляд відповідачу листи двох виробників про можливість виготовлення труб попередньо ізольованих з технічними характеристиками, передбаченими додатком 1 Документації, зокрема, за технологією «цикопентанового вспінення» та з коефіцієнтом теплопровідності свіжосформованої теплоізоляції не більше 0,027 Вт (м*К).

З урахуванням того, що продукція щонайменше двох виробників може відповідати характеристиці, наведеній замовником у тендерній документації, Верховний Суд дійшов висновку, що в спірних правовідносинах відсутнє обмеження конкуренції з боку замовника в частині встановлення указаних вище умов тендерної документації.

Разом з тим, Верховний Суд зауважив, що Закони України «Про захист економічної конкуренції» та «Про публічні закупівлі» не визначають, що наявність двох і більше виробників певної продукції є доказом відсутності дискримінації, проте відсутність такої норми не є перешкодою для урахування такого критерію під час оцінки доводів скаржника щодо встановлення замовником дискримінаційних умов.

За встановлених обставин у справі та беручи до уваги відсутність порушень процедури закупівлі в частині внесення до тендерної документації вимог стосовно циклопентанового вспінення, суди першої та апеляційної інстанцій дійшли правильного висновку, що відповідачем обґрунтовано відмовлено у задоволенні скарги позивача.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 30 червня 2021 року у справі № 826/7945/18 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97977057>.

7. Про визначення поняття кваліфікаційної вимоги «стаж роботи на керівних посадах»

Відповідно до Довідника кваліфікаційних характеристик професій (Випуск 78. «Охорона здоров'я»), затвердженого та впровадженого в дію наказом Міністерства охорони здоров'я України від 29 березня 2002 року № 117 і погодженого Міністерством праці та соціальної політики, така кваліфікаційна вимога, як «стаж роботи на керівних посадах», повинна розглядатись у взаємозв'язку із кваліфікаційною вимогою «повинен знати», а саме з обсягом необхідних знань професійного характеру залежно від професійних завдань та обов'язків, а тому такий «стаж роботи» може бути набутий лише при безпосередньому виконанні управлінських та адміністративно-господарських функцій на підприємстві, в установі, організації

29 червня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_2 на рішення Чернівецького окружного адміністративного суду від 12.06.2020 та постанову Сьомого апеляційного адміністративного суду від 27.10.2020 у справі № 824/443/20-а за позовом СОБА_1 до Конкурсної комісії з проведення конкурсу на зайняття посади генерального директора обласного комунального некомерційного підприємства "Чернівецька обласна клінічна лікарня", Чернівецької обласної ради, треті особи: ОСОБА_2 та ОСОБА_3, про скасування рішень та зобов'язання вчинити дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

4 березня 2020 року відбулося засідання конкурсної комісії, за результати якого прийнято рішення, оформлене Протоколом №2, згідно якого заяви разом з доданими до них документами для участі в конкурсі на заміщення посади керівника (генерального директора) обласного комунального некомерційного підприємства "Чернівецька обласна клінічна лікарня" подали: ОСОБА_1, ОСОБА_2, ОСОБА_9 та ОСОБА_3.

Комісією прийнято рішення, оформлене Протоколом №4 від 16 березня 2020 року, яким визнано переможцем конкурсу на зайняття посади керівника (генерального директора) обласного комунального некомерційного підприємства "Чернівецька обласна клінічна лікарня" ОСОБА_2 та рекомендовано сесії Чернівецької обласної ради призначити його на посаду генерального директора обласного комунального некомерційного підприємства "Чернівецька обласна клінічна лікарня" як такого, що обраний переможцем конкурсу, і укласти з ним контракт строком на 5 років.

В обґрунтування позовних вимог, позивач зазначав, що конкурсна комісія залишила поза увагою те, що в кандидатів ОСОБА_2 та ОСОБА_3 відсутній стаж роботи на керівних посадах не менше 7 років, відсутні документи, які б підтверджували відповідний стаж, а на момент проведення конкурсу даними особами такі документи не подавалися, та й відповідно не досліджувалися конкурсною комісією.

Відтак, ОСОБА_1 вважав рішення конкурсної комісії, оформлене Протоколом №2 від 04 березня 2020 року, в частині допуску ОСОБА_2 та ОСОБА_3 до участі в конкурсі на зайняття посади керівника (генерального директора) обласного комунального некомерційного підприємства "Чернівецька обласна клінічна лікарня", а також рішення конкурсної комісії, оформлене Протоколом №4 від 16 березня 2020 року, в частині визначення переможцем конкурсу на зайняття посади керівника (генерального директора) обласного комунального некомерційного підприємства "Чернівецька обласна клінічна лікарня" – ОСОБА_2 – протиправними.

Задовольняючи позов, суди попередніх інстанцій виходили з того, що приймаючи оскаржувані рішення, оформлені Протоколом №2 від 04 березня 2020 року, в частині допуску претендентів ОСОБА_2 та ОСОБА_3 до участі в конкурсі, та Протоколом №4 від 16 березня 2020 року в частині визнання ОСОБА_2 переможцем у конкурсі на зайняття посади керівника (генерального директора) обласного комунального некомерційного підприємства "Чернівецька обласна клінічна лікарня", комісія всупереч положенням Порядку №1094 допустила до участі кандидатів, які не відповідали єдиним кваліфікаційним вимогам, що встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до положень Закону України «Про місцеве самоврядування» та Основ законодавства України про охорону здоров'я призначення на посаду керівника комунального закладу охорони здоров'я є виключною компетенцією органу місцевого самоврядування, а рішення Комісії про призначення на посаду керівника комунального закладу охорони здоров'я є рішенням конкурсної комісії в розумінні пункту 9 частини першої статті 19 КАС України.

Відповідно до статті 48 Кодексу законів про працю України трудова книжка є основним документом про трудову діяльність працівника. Згідно з статтею 62

Закону України "Про пенсійне забезпечення" основним документом, що підтверджує стаж роботи, є трудова книжка. Порядок підтвердження наявного трудового стажу при відсутності трудової книжки або відповідних записів у ній встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Приписами пункту 1 Порядку підтвердження наявного трудового стажу для призначення пенсій за відсутності трудової книжки або відповідних записів у ній, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.08.1993 №637 (далі - Порядок №637), визначено, що основним документом, що підтверджує стаж роботи, є трудова книжка. За відсутності трудової книжки або відповідних записів у ній трудовий стаж встановлюється на підставі інших документів, виданих за місцем роботи, служби, навчання, а також архівними установами.

Судами попередніх інстанцій вірно встановлено, що оскільки у трудовій книжці ОСОБА_2 відсутні записи, які б підтверджували його стаж роботи на керівних посадах не менше 7 років, а з витребуваних від Головного управління ДПС в Чернівецькій області, Головного управління Пенсійного фонду в Чернівецькій області та з відділу реєстрації юридичних осіб та ФОП юридичного управління Чернівецької міської ради відомості з Держаного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань відомостей та документів – відсутня інформація про підтвердження стажу та досвіду роботи, про суми заробітку, про сплату страхових внесків, то відповідно такий стаж не може зараховуватись до стажу роботи на керівних посадах.

Додатково Верховний Суд звернув увагу, що абзацами десятим - чотирнадцятим розділу «Вступ» Довідника кваліфікаційних характеристик професій (Випуск 78. «Охорона здоров`я»), затвердженого та впровадженого в дію наказом Міністерства охорони здоров`я України № 117 від 29.03.2002 та погодженого Міністерством праці та соціальної політики, визначено, що: «Кваліфікаційні характеристики розміщено в абетковому порядку. Вони складаються з таких розділів: "Завдання та обов`язки", "Повинен знати", "Кваліфікаційні вимоги".

Так, пунктом 1 «ГЕНЕРАЛЬНИЙ ДИРЕКТОР (ДИРЕКТОР) / НАЧАЛЬНИК (ЗАВІДУВАЧ) ЗАКЛАДУ ОХОРОНИ ЗДОРОВ`Я» розділу КЕРІВНИКИ Довідника кваліфікаційних характеристик професій (Випуск 78. «Охорона здоров`я»), затвердженого та впровадженого в дію наказом Міністерства охорони здоров`я України № 117 від 29.03.2002 передбачено наступні кваліфікаційні характеристики: Завдання та обов`язки. Повинен знати. Кваліфікаційні вимоги.

Верховний Суд зауважив, що така кваліфікаційна вимога як «стаж роботи на керівних посадах» повинна розглядатись у взаємозв`язку із кваліфікаційною вимогою «Повинен знати», а саме з обсягом необхідних знань професійного характеру залежно від професійних завдань та обов`язків, а відтак такий «стаж роботи» може бути набутий лише при безпосередньому виконанні управлінських та адміністративно-господарських функцій на підприємстві, установі в організації.

З огляду на наведене, Верховний Суд вважає, що судами попередніх інстанцій при вирішенні цієї справи правильно застосовано норми матеріального права,

а відтак доводи касаційної скарги в цій частині не знайшли свого підтвердження під час касаційного розгляду.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 29 червня 2021 року у справі № 824/443/20-а можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98013517>.

V. Процесуальні питання

1. Про обчислення процесуальних строків на період дії карантину

Кодекс адміністративного судочинства України в редакції, що діє із 17 липня 2020 року, не передбачає продовження на період дії карантину процесуальних строків, які закінчуються з 06 серпня 2020 року

27 травня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Товариства з обмеженою відповідальністю «НІК» на ухвалу Шостого апеляційного адміністративного суду від 09 березня 2021 року у справі № 826/7786/17 (провадження № К/9901/10190/21) за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «НІК» до Головного управління Державної фіскальної служби у м. Києві про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

21 грудня 2020 року платник податків звернувся до суду із заявою про перегляд постанови Київського апеляційного адміністративного суду від 23 жовтня 2017 року за нововиявленими обставинами. Шостий апеляційний адміністративний суд закрит провадження про перегляд рішення за нововиявленими обставинами. Суд апеляційної інстанції вказав, що заява була подана до суду після закінчення строку, визначеного частиною другою статті 363 Кодексу адміністративного судочинства України, тобто після спливу трьох років із дня набрання таким судовим рішенням законної сили.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржуване судове рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до пункту 3 розділу VI «Прикінцеві положення» Кодексу адміністративного судочинства України в редакції, що діяла з 02 квітня 2020 року, під час дії карантину, установленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19), строки, визначені, зокрема статтею 363 КАС України, а також інші процесуальні строки, зокрема щодо подання відзиву та відповіді на відзив, залишення позовної заяви без руху, повернення позовної заяви, розгляду апеляційної скарги, продовжуються на строк дії такого карантину. Строк, який установлює суд у своєму рішенні, не може бути меншим, ніж строк дії карантину, пов'язаного із запобіганням поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19). Тобто Закон установлює,

що: «під час дії карантину, <...> строки, визначені статтею <...> 363 <...> продовжуються на строк дії такого карантину». З цього виходить, що в разі закінчення процесуального строку, який припадає на період дії карантину, такий строк продовжується до закінчення дії карантину.

Законом України від 18 червня 2020 року № 731-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо перебігу процесуальних строків під час дії карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)», який набрав чинності 17 липня 2020 року, пункт 3 розділу VI «Прикінцеві положення» Кодексу адміністративного судочинства України було викладено в новій редакції.

Положення пункту 3 розділу VI «Прикінцеві положення» цього Кодексу в редакції, що діє з 17 липня 2020 року, вже не передбачали продовження процесуальних строків на період дії карантину. Пункт 2 розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» указанного Закону встановлює, що процесуальні строки, які були продовжені відповідно до пункту 3 розділу VI «Прикінцеві положення» Кодексу адміністративного судочинства України в редакції Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)», закінчуються через 20 днів після набрання чинності цим Законом, тобто 06 серпня 2020 року.

За таких обставин навіть, якщо брати до уваги продовження процесуального строку відповідно до пункту 3 розділу VI «Прикінцеві положення» цього Кодексу в редакції, що діяла з 02 квітня 2020 року, то такий строк сплинув ще 06 серпня 2020 року. Тому, заявник, звертаючись до суду 21 грудня 2020 року з заявою про перегляд судового рішення від 23 жовтня 2017 року за нововиявленими обставинами, пропустив трирічний строк, установлений пунктом 1 частини другої статті 363 Кодексу адміністративного судочинства України та на час звернення до суду були відсутні законні підстави для продовження процесуального строку.

У цьому разі норми статті 58 Конституції не порушуються, оскільки Закон України від 30 березня 2020 року № 540-IX передбачав продовження, а не припинення процесуальних строків, які припали на період дії карантину. Норми Закону від 18 червня 2020 року № 731-IX завчасно (не порушуючи принцип юридичної визначеності) установили обмеження процесуальних строків у часі, що раніше не було зазначено в законі.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду 27 травня 2021 року у справі № 826/7786/17 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97267921>.

2. Про відсутність підстав для прийняття рішення про залишення апеляційної скарги без розгляду після відкриття апеляційного провадження

Суд апеляційної інстанції після відкриття апеляційного провадження не має правових підстав для застосування за аналогією закону частини четвертої статті 123 КАС України і залишення апеляційної скарги без розгляду. Після

відкриття апеляційного провадження у справі суд апеляційної інстанції здійснює апеляційний розгляд справи або закриває апеляційне провадження з підстав, вичерпно визначених у статті 305 КАС України

24 червня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Міністерства юстиції України на ухвалу П'ятого апеляційного адміністративного суду від 11 лютого 2021 року у справі № 420/6218/20 за позовом приватного нотаріуса Одеського міського нотаріального округу Білоус Ірини Олександрівни до Міністерства юстиції України, за участю третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні відповідача: Державного підприємства «Національні інформаційні системи», ОСОБА_1, про визнання протиправним і скасування наказу (в частині), зобов'язання вчинити певні дії

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Рішенням Одеського окружного адміністративного суду від 25 вересня 2020 року позов задоволено: визнано протиправним та скасовано пункт 3 наказу Міністерства юстиції України від 01.06.2020 №1827/5 «Про задоволення скарги», яким анульовано доступ приватному нотаріусу Одеського міського нотаріального округу до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно; зобов'язано Міністерство юстиції України поновити доступ приватному нотаріусу Одеського міського нотаріального округу до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно.

Ухвалою від 17 грудня 2020 року П'ятий апеляційний адміністративний суд відкрив апеляційне провадження у справі, зазначивши про усунення відповідачем недоліку апеляційної скарги щодо сплати судового збору. Крім того, цією ухвалою суд задовольнив клопотання Міністерства юстиції України і поновив йому строк на апеляційне оскарження з посиланням на відсутність у матеріалах справи жодних належних і допустимих доказів на підтвердження отримання відповідачем рішення суду першої інстанції.

Попри це 11 лютого 2021 року П'ятий апеляційний адміністративний суд на підставі частини четвертої статті 123 КАС України постановив ухвалу про залишення апеляційної скарги Міністерства юстиції України без розгляду, мотивувавши це передчасністю свого попереднього висновку щодо наявності підстав для поновлення відповідачу пропущеного строку, зважаючи на встановлені судом обставини.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу відповідача, скасував рішення суду апеляційної інстанції, а справу направив до суду апеляційної інстанції для продовження розгляду.

ОЦІНКА СУДУ

За приписами частини третьої статті 298 КАС України апеляційна скарга залишається без руху у випадку, якщо вона подана після закінчення строків, установлених статтею 295 цього Кодексу, і особа, яка її подала, не порушує питання про поновлення цього строку, або якщо підстави, вказані нею у заяві,

визнані неповажними. При цьому протягом десяти днів з дня вручення ухвали особа має право звернутися до суду апеляційної інстанції з заявою про поновлення строку або вказати інші підстави для поновлення строку.

Неподання скаржником у строк, визначений судом, заяви про поновлення строку на апеляційне оскарження або визнання судом неповажними наведених підстав для поновлення строку на апеляційне оскарження відповідно до пункту 4 частини першої статті 299 КАС України є підставою для відмови у відкритті апеляційного провадження у справі.

За відсутності підстав для залишення апеляційної скарги без руху, повернення апеляційної скарги чи відмови у відкритті апеляційного провадження суд апеляційної інстанції постановляє ухвалу про відкриття апеляційного провадження у справі (частина перша статті 300 КАС України).

Верховний Суд дійшов висновку, що нормами КАС України обумовлено три алгоритми дій суду апеляційної інстанції при отриманні апеляційної скарги, поданої з пропуском строку апеляційного оскарження: 1) поновлення строку на апеляційне оскарження і відкриття апеляційного провадження у справі; 2) залишення апеляційної скарги без руху в порядку, передбаченому частиною третьою статті 298 КАС України, і відкриття апеляційного провадження у справі в разі усунення відповідного недоліку апеляційної скарги; 3) залишення апеляційної скарги без руху в порядку, передбаченому частиною третьою статті 298 КАС України, і відмова у відкритті апеляційного провадження у справі в разі, якщо відповідний недолік апеляційної скарги не був усунутий.

При цьому глава 1 «Апеляційне провадження» розділу III КАС України не містить бланкетної (відсилочної) норми щодо можливості застосування на стадії апеляційного провадження статті 123 КАС України, яка регламентує наслідки пропущення строків звернення до адміністративного суду та, зокрема, визначає підстави для залишення позовної заяви без розгляду після відкриття провадження в адміністративній справі.

Натомість указаною главою КАС України унормовано, що після відкриття апеляційного провадження у справі суд апеляційної інстанції здійснює апеляційний розгляд справи або закриває апеляційне провадження з підстав, вичерпно визначених у статті 305 КАС України.

З огляду на викладене Верховний Суд дійшов висновку про те, що суд апеляційної інстанції після відкриття апеляційного провадження у цій справі не мав правових підстав для застосування за аналогією закону частини четвертої статті 123 КАС України і залишення апеляційної скарги без розгляду.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 24 червня 2021 року у справі № 420/6218/20 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97881273>.

3. Про неможливість зупинення судом процедури проведення електронних торгів

Електронні торги, що проводяться в межах виконання судового рішення, є такими, що проводяться уповноваженою державою особою і саме від імені держави. Отже, на вимоги, заявлені в заяві про вжиття заходів забезпечення позову, поширюються імперативні приписи процесуального закону, а саме норми частини шостої статті 151 КАС України щодо неможливості зупинення судом процедури проведення електронних торгів

10 червня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Приватного виконавця Білецького Ігоря Мироновича на постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 10.08.2020 у справі № 380/5217/20 за позовом ОСОБА_1 до Приватного виконавця Білецького Ігоря Мироновича, Державного підприємства «СЕТАМ» про визнання дій та бездіяльності протиправними, зобов'язання до вчинення дій.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ОСОБА_1 звернувся до Львівського окружного адміністративного суду з позовом до Приватного виконавця Білецького Ігоря Мироновича, Державного підприємства «СЕТАМ», в якому просив: визнати протиправною бездіяльність та дії приватного виконавця Львівського виконавчого округу Білецького Ігоря Мироновича у виконавчому провадженні №61245673, місце здійснення діяльності: 79013, м. Львів, вул. Київська, буд. 1; зобов'язати приватного виконавця Львівського виконавчого округу Білецького Ігоря Мироновича, місце здійснення діяльності: 79013, м. Львів, вул. Київська, буд. 1, невідкладно передати виконавче провадження №61245673 приватному виконавцю Львівського виконавчого округу Маковецькому Зоряну Вікторовичу, адреса здійснення діяльності: 79013, м. Львів, вул. Степана Бандери, буд. 6, для приєднання до зведеного виконавчого провадження №56737606.

Одночасно з позовною заявою позивач подав заяву про забезпечення позову, в якій до вирішення даної справи по суті та набрання судовим рішенням законної сили просив заборонити приватному виконавцю Львівського виконавчого округу Білецькому Ігорю Мироновичу вчиняти будь-які дії, в тому числі виконавчі дії щодо боржника у виконавчому провадженні №61245673, направлені на реалізацію через систему прилюдних (електронних) торгів «СЕТАМ» нерухомого майна.

Ухвалою Львівського окружного адміністративного суду від 09.07.2020 у задоволенні заяви позивача про забезпечення позову шляхом заборони відповідачам вчиняти певні дії відмовлено.

Постановою Восьмого апеляційного адміністративного суду від 10.08.2020 ухвалу Львівського окружного адміністративного суду від 09 липня 2020 року з питань забезпечення позову скасовано. Заяву ОСОБА_1 про вжиття заходів забезпечення позову задоволено.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив, скасував рішення апеляційного адміністративного суду та залишив в силі рішення суду першої інстанції.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до частини шостої статті 151 КАС України не допускається вжиття заходів забезпечення позову, які полягають в (або мають наслідком) припиненні, відкладенні, зупиненні чи іншому втручанні у проведення конкурсу, аукціону, торгів, тендера чи інших публічних конкурсних процедур, що проводяться від імені держави (державного органу), територіальної громади (органу місцевого самоврядування) або за участю призначеного державним органом суб'єкта у складі комісії, що проводить конкурс, аукціон, торги, тендер чи іншу публічну конкурсну процедуру.

При цьому, статтею 16 Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» приватним виконавцем може бути громадянин України, уповноважений державою здійснювати діяльність з примусового виконання рішень у порядку, встановленому законом.

Верховний Суд зазначив, що зі змісту наведених норм вбачається, що електронні торги, що проводяться в межах виконання судового рішення, є такими, що проводяться уповноваженою державою особою і саме від імені держави. Отже, на вимоги, заявлені у заяві про вжиття заходів забезпечення позову, розповсюджуються імперативні приписи процесуального закону, а саме норми частини шостої статті 151 КАС України щодо неможливості зупинення судом процедури проведення електронних торгів.

З цих підстав Верховний Суд визнав доводи касаційної скарги в цій частині обґрунтованими та вірними висновки суду першої інстанції про наявність підстав для відмови у задоволенні заяви про забезпечення позову з огляду на наявність прямої заборони вжиття запропонованих позивачем заходів забезпечення позову. При цьому судом апеляційної інстанції помилково не враховано частини шостої статті 151 КАС України, що призвело до постановлення незаконного судового рішення.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 10 червня 2021 року у справі № 380/5217/20 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97565376>.

Огляд судової практики Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду за травень – червень 2021 року / Упоряд.: управління забезпечення роботи судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів секретаріату Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду; правове управління (І) департаменту аналітичної та правової роботи апарату Верховного Суду. – Київ, 2021. – 69 стор.

Застереження: видання містить короткий огляд деяких судових рішень. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 @supremecourt_ua